

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Albert Žunič

Sociološki pogled na srečo in življenjsko zadovoljstvo

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Albert Žunič

Mentor: doc. dr. Janez Štebe

Somentor: prof. dr. Ivan Bernik

Sociološki pogled na srečo in življenjsko zadovoljstvo

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Zahvala

Docent dr. Janezu Štebetu in profesorju dr. Ivanu Berniku se zahvaljujem za vse nasvete in vodenje pri izdelavi diplomskega dela.

Zahvala gre tudi družini za vso podporo in razumevanje mojega truda ob izdelavi naloge.

Sociološki pogledi na srečo in življenjsko zadovoljstvo

Za raziskovanje pojma sreča sem se odločil predvsem zaradi zanimive literature, ki sem jo z veseljem prebiral že v času študija. Tako sem se naloge lotil tudi z namenom spoznavanja z novimi pojmi na tem področju.

V uvodnem delu sem se po svojem občutku in tudi po priporočilih mentorja doc. dr. Janeza Štebete in somentorja prof. dr. Ivana Bernika spoznaval predvsem z literaturo, ki ni toliko poljudna, ampak predvsem teoretično spoznavna. V tem delu naloge bi izpostavil tudi E. Durkheima in njegov prvi pogoj zadovoljstva z življenjem in srečo, ki je odvisna predvsem od skladnosti objektivnih možnosti in človekovih pričakovanj. Ta njegov pogoj in družbeni pogled na pojem sreča sem v nadaljevanju priprave naloge še velikokrat koristno uporabil. Uvodnemu teoretičnemu delu naloge sledi empirični del, v katerem sem izbrane dejavnike sreče, kot so spol, starost, izobrazba, zaposlenost in zakonski stan, skušal longitudinalno primerjati na podlagi raziskav SJM od leta 1991 pa do leta 2006 in izmeriti njihov vpliv na srečo.

Ugotovil sem, da so korelacije med omenjenimi dejavniki in srečo močne, toda longitudinalno so rezultati analiz različni. To različnost rezultatov razumem predvsem kot posledico različnih družbenih pogojev, hkrati pa lahko tudi nedvomno potrdim družbeno naravo pojma sreča, ki jo omenja že E. Durkheim. V zaključku naloge podam najpomembnejše ugotovitve in poizkušam tudi predvideti prihodnost človeške sreče.

Ključne besede: sreča, dejavniki sreče, korelacija, analiza.

Sociological View of Happiness and Life Satisfaction

I decided to research the conception of happiness first of all on account of interesting lecture of literature. So I started with a research project about happiness for the purpose of getting acquainted with new concepts in this field.

The leading article, upon recommendation of mentor Dr. Janez Štebe and mentor Dr. Ivan Bernik, is an insight into literature which is not so popular but more scientific. In this part of my diploma I expose also E. Durkheim and his first condition for human happiness which is in accordance with impartiality and human expectation.

This condition of E. Durkheim often proved useful when I continued to prepare my diploma.

The leading article is followed by an empirical part in which selected happiness factors such as gender, age, education, occupation and marital status are compared on the basis of Slovenian public opinion survey data from 1991 to 2006. I also measured the influence of these factors on human happiness.

I find out that correlations are strong but in periods they vary. This variety I understand above all as a consequence of dissimilarity of social condition. At the same time this certifies the social attribute of happiness which was mentioned by E. Durkheim. In the conclusion of my diploma work I present my most important statements and try to anticipate the future of happiness.

Keywords: happiness, happiness factors, correlation, analysis.

KAZALO

<i>UVOD</i>	8
<i>1 RAZLAGA POJMA SREČA</i>	10
1.1 Sreča in raziskovanje pojma po E. Durkheimu	10
1.2 Brezposelnost danes, pojavne oblike in posledice.....	11
<i>2 OSNOVNE DRUŽBENE DETERMINANTE SREČE</i>	15
2.1 Potrebe imeti.....	15
2.2 Potreba ljubiti	16
2.3 Potreba biti ali osebnostne potrebe	17
2.4 Dejavniki občutkov sreče na družbeni ravni	18
<i>3 EMPIRIČNI DEL RAZISKAVE: SEKUNDARNA ANALIZA SJM</i>	21
3.1 Hipoteze.....	21
3.2 Metoda in postopek empiričnega dela naloge	21
3.3 Empirični del naloge.....	24
3.4 Primerjava izbranih dejavnikov sreče v posameznih obdobjih	26
3.5 Regresijska analiza odvisne spremenljivke „sreča“ z vsemi neodvisnimi spremenljivkami	56
<i>4 ZAKLJUČEK</i>	58
<i>LITERATURA</i>	59
<i>PRILOGE</i>	62
Priloga A: Indikatorji sreče in njihove transformacije	62
Priloga B: Indikatorji delovne aktivnosti in njihove transformacije	67
Priloga C: Rekodiranje neodvisnih spremenljivk za potrebe regresijske analize.....	68

KAZALO GRAFOV

Graf 3.1:	Sreča (v odstotkih) po letih.....	24
Graf 3.2:	Povprečna vrednost sreče in interval zaupanja po letih.....	25
Graf 3.3:	Sreča (v odstotkih) glede na spol za leto 1991	26
Graf 3.4:	Sreča (v odstotkih) glede na spol za leto 1996	27
Graf 3.5:	Sreča (v odstotkih) glede na spol za leto 2001	28
Graf 3.6:	Sreča (v odstotkih) glede na spol za leto 2006	29
Graf 3.7:	Sreča (v odstotkih) glede na spol za leto 2009	30
Graf 3.8:	Sreča (v odstotkih) glede na spol, razlike med moškimi in ženskami po letih	31
Graf 3.9:	Sreča (v odstotkih) glede na starost za leto 1991	32
Graf 3.10:	Sreča (v odstotkih) glede na starost za leto 1996	33
Graf 3.11:	Sreča (v odstotkih) glede na starost za leto 2001	34
Graf 3.12:	Sreča (v odstotkih) glede na starost za leto 2006	35
Graf 3.13:	Sreča (v odstotkih) glede na starost za leto 2009	36
Graf 3.14:	Sreča (v odstotkih) glede na starost, razlika med najmlajšo in najstarejšo kategorijo po letih.....	37
Graf 3.15:	Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo za leto 1991	38
Graf 3.16:	Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo za leto 1996	39
Graf 3.17:	Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo za leto 2001	40
Graf 3.18:	Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo za leto 2006	41
Graf 3.19:	Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo za leto 2009	42
Graf 3.20:	Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo, razlika med univerzitetno in osnovnošolsko izobrazbo po letih.....	43
Graf 3.21:	Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan za leto 1991	44
Graf 3.22:	Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan za leto 1996	45
Graf 3.23:	Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan za leto 2001	46
Graf 3.24:	Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan za leto 2006	47
Graf 3.25:	Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan za leto 2009	48
Graf 3.26:	Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan, razlika med (poročen + ZZS) in drugo po letih.....	49
Graf 3.27:	Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost za leto 1991	50
Graf 3.28:	Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost za leto 1996	51
Graf 3.29:	Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost za leto 2001	52
Graf 3.30:	Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost za leto 2006	53
Graf 3.31:	Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost za leto 2009	54
Graf 3.32:	Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost, razlika med zaposlenimi – nezaposlenimi po letih.....	55

KAZALO TABEL

Tabela 3.1:	Vzorec raziskave SJM	23
Tabela 3.2:	Regresijska analiza odvisne spremenljivke z neodvisnimi.....	56

UVOD

Družboslovci so se z raziskovanjem sreče ukvarjali v vseh obdobjih, predvsem pa je življenjska sreča zelo dobrodošla tema pisateljev, pesnikov in pustolovcev. Tako je prebiranje tovrstne literature lahko zelo zanimivo in prijetno. Že Aristotel je srečo razumel kot najvišjo vrednoto (Vorlander 1977, 131). Tako Aristotel kot mnogi drugi filozofi so bili mnenja, da je sreča odvisna predvsem od ljudi samih. Tudi stari vzhodni misleci so videli srečo v umirjenem življenju, brez velikih želja, ki naj bi prinašale trpljenje in nezadovoljstvo. Tako antični kot tudi vzhodnjaški filozofi so bili mnenja, da sreča ni nekaj zunaj posameznika, kar je nekaterim dano, drugim pa ne, temveč je po naravi del psihe. Menili so, da življenjsko zadovoljstvo in srečo doživljamo predvsem subjektivno. Aristotel in drugi filozofi so na ta način spregledali druge objektivne sociokulturne učinke družbenega fenomena sreče in življenjskega zadovoljstva.

Podrobnega raziskovanja področja življenjske sreče se je sociologija kot novodobna znanost lotila bolj pozno, šele v zgodnjih sedemdesetih letih minulega stoletja. Glavni namen raziskovanja sreče v sociologiji je bil predvsem izmeriti neekonomske učinke socialnih politik in prispevati k povečanju njihove učinkovitosti (Bernik 2004, 176), sociološko pomembnost pojma pa poudari že E. Durkheim (Durkheim 1995, 40–45). E. Durkheim si pri raziskavi pojma življenjske sreče zasluži posebno pozornost, ker je prav tako predvidel tudi ključna vprašanja, ki se ob raziskovanju sreče pojavljajo. Tako se tudi v moji nalogi med najpomembnejšimi vprašanji pojavi vprašanje odnosa med družbenim razvojem in človeško srečo. Seveda pa sem se po metodološki plati spoznal tudi s prednostmi primerjalnega in longitudinalnega raziskovanja sreče, kakor je to poudarjal Durkheim (Bernik 2004, 177).

Sodobne raziskave pa seveda niso omejene le na splošno vprašanje o odnosu med družbenim razvojem in človeško srečo, ampak skušajo predvsem podrobneje razložiti povezavo med ekonomsko blaginjo in socialno ter psihično blaginjo, ki se izraža v občutkih sreče (Bernik 2004, 177). Sreča je na prvi pogled subjektivni občutek. Kot raziskovalca pa me ta subjektivni vidik doživljanja sreče in življenjskega zadovoljstva zanima le toliko, v kolikor je neposredno vključen v družbeni vidik raziskovanja sreče in življenjskega zadovoljstva, se pravi, da ga lahko vsaj deloma pojasnimo z objektivnimi

okoliščinami. Moj glavni namen v nalogi je predvsem raziskovanje sreče v Sloveniji v obdobju med letoma 1991 in 2009, skušal pa sem pojasniti tudi nekatere druge teoretične koncepte in evropske raziskave v povezavi z življenjsko srečo. Tako sem se v nalogi lotil dveh ciljev:

V prvem delu naloge poizkušam s kratko teoretično analizo vloge in pomena konceptov sreče in življenjskega zadovoljstva, kjer kot očeta sociologije izpostavim E. Durkheima. Kot aktualni problem današnje družbe me zanima tudi brezposelnost in njen vpliv na srečo. Posebej v luči boljšega razumevanja stanja v Sloveniji v nalogi interpretiram tudi rezultate nekaterih evropskih raziskav in avtorjev.

V drugem, empiričnem delu, kot dodatku k teoretičnemu delu naloge, pa me zanima, ali se na vzorcu SJM od leta 1991 pa do leta 2009 ocene življenjske sreče razlikujejo. Predvsem me zanimajo dejavniki sreče, kot so zaposlenost oziroma delovna aktivnost, zakonski stan, spol, starost in izobrazba. Nato nalogo nadaljujem z interpretacijo in grafičnim prikazom pridobljenih rezultatov raziskave. S pomočjo programa SPSS analiziram rezultate raziskav SJM, katere se v Sloveniji izvajajo že od leta 1968. V zaključku naloge podam ugotovitve, v katerih sem alternativne hipoteze delno ali v celoti potrdil ali jih zavrnil.

1 RAZLAGA POJMA SREČA

Beseda sreča (lat. Fortuna, felicitas, salus, res secundae, bonum) vsebuje sicer več pomenskih komponent, predvsem pa pomeni čustvo ugodja in zadovoljenosti. Platon je razumel srečo kot človekovo maksimalno dožemanje oziroma doživljanje vsebin absolutnih onstranskih idej dobrega, lepega in resničnega (Sruk 1986, 438). Sokrat, kiniki in stoiki so menili, da si je za srečno življenje treba čimmanj želeli, čimmanj potrebovati. Mistiki so razglašali za vrhunec sreče tako ali drugače koncipirano duhovno združitev z bogom, potopitev v njegovo neskončno dobroto. Antični filozofi (Demokrit, epikurejci), razsvetljenci 18. stoletja jo obravnavajo kot merilo etičnega vrednotenja.

Že oče sociologije August Comte postavi pojmovanje sreče v širši družbeni okvir, ko pravi: „Živeti za druge ni le zakon dolžnosti, marveč tudi zakon sreče.“ V prevladujočem sociološkem pojmovanju je pojem sreča razumljen kot ekvivalent splošnega zadovoljstva z življenjem ali subjektivne blaginje, ki se pojavi z razširitvijo raziskovanja na subjektivne vidike kakovosti življenja. Pred tem so kakovost življenja merili izključno s satisfaktorji, to je storitvami in dobrinami, ki so ljudem dostopne (Bernik 2004, 175).

1.1 Sreča in raziskovanje pojma po E. Durkheimu

Med pomembna razumevanja družbenih dejavnikov človeške sreče gotovo sodi Durkheimovo pojmovanje. Zanj je najpomembnejše vprašanje povezanosti med družbenim in gospodarskim napredkom in človeško srečo (Bernik 2004, 177). Predvsem pa je njegovo pojmovanje človeške sreče zelo pomembno, ker je predvidelo ključna vprašanja, ki se zastavljajo ob sodobnem empiričnem raziskovanju tega področja. To so vprašanja odnosa med družbenim razvojem in človeško srečo (Bernik, 2004, 177). Malo manj pa je bil Durkheim uspešen pri pojasnjevanju odgovorov na ta vprašanja. Sreča je zanj relativna, saj se intenzivnost občutkov sreče od družbe do družbe razlikuje kljub enakim ravnem satisfaktorjev. Predvsem pa je z Durkheimove perspektive sreča kolektivno občutje, saj pravi: „Ker so člani iste družbe postavljeni v podobne življenjske razmere in kolikor so izpostavljeni vplivu istega fizičnega in družbenega okolja, potem nujno obstaja določen način doživljanja sreče, ki jim je skupen“ (Durkheim 1972, 255). Kljub skupnim vrednotam in vplivu istega fizičnega in družbenega okolja pa vsem niso dostopna sredstva

za doseganje ciljev. Medtem ko je Marx menil, da delitev dela ljudi ločuje, je Durkheim trdil, da delitev dela lahko poveča soodvisnost članov družbe in utrdi družbeno solidarnost. Da bi učinkoviteje proizvajali dobrine in storitve, se člani industrijske družbe specializirajo za posamezne vloge. Specializacija zahteva sodelovanje. Člani družbe so odvisni od specializiranih veščin drugega in ta medsebojna odvisnost predstavlja podlago organske solidarnosti. Predvsem pa solidarnost v industrijskih družbah ne temelji na uniformnosti, temveč na razlikah. Durkheim obravnava to obliko enotnosti kot organsko solidarnost. Tako je v primeru hitre širitve industrijske družbe potrebno novo moralno soglasje o tem, kaj lahko ljudje upravičeno pričakujejo od življenja. V nasprotnem primeru hitra širitev industrijske družbe ustvarja anomijo ter vzpodbuja individualizem in egoizem, ker bolj kot na podobnosti temelji na individualnih razlikah. Potemtakem je logična tudi Durkheimova ugotovitev, da so enostavnejše družbe predvsem zaradi nizke ravni delitve dela dosti učinkovitejše pri usklajevanju človeških pričakovanj kot družbe, ki imajo visoko delitev dela. Posledično pa imajo tradicionalne družbe tudi močnejše občutke sreče kot moderne družbe.

Raziskave, ki so bile opravljene v preteklih desetletjih, tega ne potrjujejo, ravno obratno, negirajo to Durkheimovo trditev. Kljub vsemu pa še vedno ne izpodbijajo Durkheimove teze, da je prvi pogoj zadovoljstva z življenjem skladnost objektivnih možnosti in človekovih pričakovanj. Seveda je v skladu s človekovimi pričakovanji tudi možnost vplivanja na ekonomsko blagostanje, kar pa v primeru neprostovoljne nezaposlenosti več ni mogoče. Ta občutek deprimiranosti ob izgubi zaposlitve nekateri primerjajo celo z izgubo družinskega člana. Mislim, da ravno ta občutek nemoči človeka še bolj prizadene, kakor je prizadet zaradi izgube dohodka. Seveda s tem mislimo predvsem na obliko neprostovoljne brezposelnosti, ki jo bom obravnaval v naslednjem poglavju.

1.2 Brezposelnost danes, pojavnost oblike in posledice

Materialna blaginja nedvomno pomembno vpliva na človekovo srečo oziroma blagostanje posameznika. Nekateri avtorji dohodek razumejo celo kot najpomembnejši ekonomski dejavnik človekove sreče. Še bolj pa se ta dejavnik sreče posameznika izkaže ob izgubi dohodkov ali pojavu brezposelnosti. Tako bom za osvetlitev povezanosti med človekovo srečo in dohodkom naredil kratek ekskurz v problematiko brezposelnosti. Brezposelnosti v obdobju socializma praktično nismo poznali. Lahko celo rečemo, da se je problem pojavil

s pojavom kapitalizma. Zaradi želje kapitalizma po maksimiziranju dobička lahko govorimo o težnji kapitala po uvajanju takšnih razmer na trgu delovne sile, ki bodo prinesle predvsem večji dobiček. Tako naj bi predvsem pozitivne družbenoekonomske funkcije brezposelnosti, kot so:

- rezervna armada delovne sile,
- ustvarjanje konkurence med zaposlenimi in nezaposlenimi,
- zniževanje plač,
- ustvarjanje pogojev za prilagoditev cikličnim gibanjem v gospodarstvu,

ustvarile nove družbenoekonomske pogoje za večjo blaginjo in srečo vseh. Kljub velikim pričakovanjem pa družbenoekonomski vplivi brezposelnosti niso vedno delovali v korist družbeni blaginji. Le malo je pozitivnih učinkov povečane brezposelnosti, ki še vedno predstavlja tudi veliko grožnjo človekovi sreči. Brezposelni se predvsem manj družbeno in kulturno udeležujejo, pomembnejše postanejo osnovne človeške potrebe – hrana, obleka in dom. Vse to pa vodi do vse večje zapostavljenosti in nesreče človeka. Brezposelnost tako ni le ekonomski problem, ki prizadene celotno družbo, ampak se z brezposelnostjo tudi pri posamezniku pojavljajo naslednji problemi:

- zmanjšanje lastne aktivnosti,
- izguba zaupanja in samospoštovanja,
- poslabšanje osebnih in družbenih stikov,
- večja izolacija in občutek drugorazrednosti,
- osebni in družinski problemi,
- pomanjkanje denarja,
- pomanjkanje dostopa do informacij,
- izguba nadzora nad lastnim življenjem.

Brezposelnost je tako predvsem družbeno-socialni problem, saj diskriminira posameznike in povečuje socialno diferenciacijo, poleg tega pa se ljudje, podvrženi psihološkimi in drugim pritiskom, ne počutijo srečne. Predvidevam, da so tudi v Sloveniji podobne oziroma enake posledice brezposelnosti. Tako me v luči brezposelnosti kot dejavnika sreče v Sloveniji zanima predvsem obdobje med letoma 1991 in 2009. Metoda in podatki, ki jih

v nadaljevanju uporabljam v empiričnem delu moje naloge, so standardni postopki, ki veljajo za interpretacijo rezultatov raziskav SJM. Za boljšo predstavbo pomena brezposelnosti v Sloveniji poizkušam v nadaljevanju tudi s kratko analizo nekaterih avtorjev in raziskav v ostalem svetu.

Brezposelnost je nekaj, na kar se človek ne more navaditi, meni tudi Bruno S. Frey (Frey 2008, 60–80). Na podlagi raziskave, ki jo je izvedel, je prišel tudi do nekaterih zanimivih alternativnih sklepov. Med ostalimi raziskavami, ki jih je interpretiral, ga je v omenjeni raziskavi zanimal tudi vpliv neposredne demokracije na človekovo srečo. Zanj, kakor tudi za mnoge druge raziskovalce, je predvsem pomembno dejstvo, da dvig blagostanja ne pomeni nujno tudi dviga življenjske sreče. Ne glede na pretekle izkušnje v zvezi s tem pričakovanjem pa ljudje to napako zavestno vedno znova ponavljamo. Frey meni tudi, da že vsakdanje oblike podrejanja lahko škodujejo razpoloženju in sreči, povečanje možnosti samoodločbe pa po drugi strani lahko ljudi precej osreči. Zaradi tega lahko na splošno trdimo, da ljudje preveč konzumiramo in se nezadostno posvečamo socialnim stikom. Raziskava, ki jo je izvedel, je med drugim zanimiva in aktualna tudi zato, ker vključuje in na novo povezuje spoznanja iz psihologije, sociologije in politične znanosti. Ugotavlja, da najsrečnejši in najbolj zadovoljni Evropejci živijo v Švici. To naj bi bila predvsem posledica njihovega enkratnega načina urejanja skupnega življenja.

V vsakem od 26 kantonov v Švici se uporabljajo instrumenti neposredne demokracije. V njegovi raziskavi se je na primer pokazalo, da so anketiranci srečnejši tam, kjer imajo več možnosti za politično soodločanje kakor pa za neposredni dvig materialnega blagostanja. Medtem ko mnogi ekonomisti še naprej vztrajajo, da je glavno gonilo razvoja in merilo zadovoljstva in sreče ljudi denar oziroma kupovanje potrošnih stvari, je Frey dokazoval, da k sreči veliko več prispeva vključenost posameznika v družbo.

Frey misli tudi, da je zdaj na voljo dovolj empiričnih dokazov za to, da bo nematerialno pridobivalo na pomenu za srečo ljudi. Kljub temu pa to še vedno ne pomeni, da ljudje ne bodo več hoteli biti materialno bogatejši. Vsekakor je to proces in ne samo stanje. Govorimo lahko o procesu stalnega socialnega učenja, pri tem pa je predvsem pomemben dvig socialnega kapitala z dvigom ravni izobrazbe posameznika ne glede na starost. Z višjo stopnjo izobrazbe v skladu z mojo hipotezo seveda pričakujem tudi višjo raven osebnosti

sreče posameznika. Mislim, da lahko celo trdimo, da je osebna sreča tudi eden izmed kazalcev gospodarske uspešnosti družbe.

Kot izrazit primer negacije ekonomskih kazalcev človeške sreče pa lahko po drugi strani razumemo kraljevino Butan v Himalaji, kjer je povprečna plača 40 evrov, 80 % prebivalstva se ukvarja s kmetijstvom, po BDP-ju so med zadnjimi na svetu, polovica prebivalstva pa je nepismenih. Ampak ljudje so kljub vsemu srečni (Razgledi).

Mislim tudi, da je ravno v takšnih ekstremnih primerih meritve blaginje in človeške sreče pomembnejše vprašanje metode in izbora ustreznih kazalcev kakor pa sama izvedba raziskave in interpretacija rezultatov. Sociologija se je izkazala kot znanost, ki ima zelo primerna orodja in metode za meritve intenzivnosti sreče v družbi. Tudi zaradi moje izpostavitve sociologije kot zelo uporabne znanosti me tako predvsem iz vidika dejavnikov sreče zanimajo osnovne družbene determinante sreče, ki jih podrobneje obravnavam v naslednjem poglavju.

2 OSNOVNE DRUŽBENE DETERMINANTE SREČE

Ljudje na splošno življenjsko srečo usklajujemo z danimi pogoji. Če bomo s sredstvi, ki jih imamo na razpolago, lahko zadovoljili vse materialne, duhovne in emocionalne potrebe, bomo srečni. Na podlagi takšnega dokaj zdravorazumskega razumevanja je Allardt razvil model pojasnitve sreče skozi posamezne sklope družbenih dejavnikov, kot so:

- materialno blagostanje,
- socialna vključenost,
- možnosti samorealizacije.

V skupnosti so ljudje že od nekdaj lažje zadovoljevali svoje osnovne potrebe, kar je tudi danes temeljni namen našega sobivanja. Tako je izvor sreče povezan z zadovoljevanjem teh potreb (Maslow 1954). Predpostavljamo, da je zadovoljitev potreb nujen, ne pa tudi zadosten pogoj za srečo. Mnogi posamezniki niso srečni kljub materialnemu obilju in ugledu. Allardt je te potrebe razdelil v tri skupine in ta delitev je postala temelj ali osnova za mnoga proučevanja:

2.1 Potrebe imeti

Potrebe imeti se nanašajo na stvari, ki so potrebne za človekov obstoj in preživetje. Vsak človek namreč za obstoj potrebuje določene stvari, ki jih mora uporabljati, jih hraniti in skrbeti zanje. To velja za naše telo, hrano, zavetje, oblačila in tudi orodja, ki jih potrebujemo za preživetje. V raziskavah o sreči se zato proučujejo tudi pogoji, ki so potrebni za zadovoljevanje potreb vsakega posameznika. Te pogoje merimo s kazalci, kot so:

- gmotni viri,
- bivalne razmere,
- zaposlitev,
- delovne razmere,
- zdravje,
- izobrazba.

Našteti kazalci nam nazorno prikažejo tudi, kakšne pogoje ima posameznik za zadovoljevanje materialnih potreb (Allardt v Novak 1996, 19). Izobrazba in s tem delovno mesto prav tako vplivata na to, kakšne potrebe se bodo pojavile pri posamezniku. Delo na visokih položajih bo pri posamezniku gotovo vzbudilo popolnoma drugačne potrebe kot delo na kmetiji ali za tekočim trakom. Če pogled posameznika na zadovoljevanje potreb temelji na zadovoljevanju luksuznih potreb, potem je prag, kjer bo ocenil, da je srečen, nekoliko višji. Sreča je tako odvisna tudi od izpolnjevanja zahtev referenčnega okolja, denimo:

- mesta bivanja,
- poklica,
- izobrazbe.

Referenčno okolje potemtakem bistveno vpliva na subjektivno mnenje o tem, kaj je potrebno za kakovostno življenje, in s tem tudi na mnenje o tem, kaj je potrebno, da bom v življenju srečen. Posameznik je na ta način vedno razpet med individualnimi željami in željami družbe. Tako je prav zaradi te neprestane razpetosti stalno prisoten tudi dvom o lastni uspešnosti. Temu lahko rečemo tudi stalnica sodobnih globalnih in tekmovalnih družb, kjer je misija vsakega posameznika stremeti k boljšemu in najboljšemu.

2.2 Potreba ljubiti

Vsak posameznik ima potrebo po stikih z drugimi ljudmi, prek katerih si oblikuje družbeno identiteto. Kazalci teh potreb merijo:

- odnose in stike v lokalni skupnosti,
- odnose v družini in sorodstvu,
- pristna prijateljstva,
- odnose in stike med člani različnih združenj in organizacij,
- odnose s sodelavci na delovnem mestu.

Ti kazalci nam kažejo, kakšne možnosti ima posameznik za zadovoljevanje potrebe ljubiti.

2.3 Potreba biti ali osebnostne potrebe

To so potrebe po osebnem razvoju in samoaktualizaciji. Pojem biti se nanaša na potrebo po vključenosti v družbo in skladnem življenju z naravo. Posameznik se lahko v družbo vključi in pridobi občutek pripadnosti, kar mu omogoča osebnostni razvoj, lahko pa je iz družbe izključen ali odtujen. Te potrebe se meri s kazalci, kot so:

- stopnja sodelovanja pri odločanju in dejavnostih, ki imajo vpliv na življenje posameznika,
- politično udejstvovanje ter možnosti za dejavno preživljanje prostega časa, smiselno delo in uživanje v naravi.

Našteti kazalci oziroma pogoji omogočajo zadovoljevanje potreb po osebnem razvoju (Allardt v Novak 1996, 20). Temeljna značilnost zadovoljevanja potreb biti je, kot piše tudi Fromm (Fromm 2004, 83), ustvarjalna uporaba človeških zmožnosti, kar pomeni, da lahko človek izrazi svoje sposobnosti, svojo nadarjenost in bogastvo človeških darov (te ima vsakdo, čeprav v različni meri). To pomeni, da človek obnavlja samega sebe, se zanima, posluša in daje ter osebnostno raste. Fromm (2004, 93) namreč poudarja, da imamo ljudje v sebi globoko ukoreninjeno željo po biti, željo, da izrazimo naše zmožnosti, da smo dejavni in se povezujemo z drugimi ter da smo srečni. V te tri skupine lahko uvrstimo pogoje za obstoj in razvoj človeka, merimo pa jih lahko z objektivnimi in subjektivnimi kazalci. Posamezniki potrebe zadovoljujejo tako, da uporabljajo materialne in nematerialne vire, nad katerimi imajo nadzor. Za verodostojnost rezultatov je tako nujna primerjava objektivnih in subjektivnih kazalcev, kjer gre za primerjavo med razpoložljivimi viri in tem, v kolikšni meri ti omogočajo zadovoljitev potreb in želja posameznika (Novak 1996). Posameznik bo tako svojo subjektivno življenjsko srečo podal glede na zadovoljstvo z naštetimi indikatorji, k temu pa bo dodal še svoj osebni pogled glede na referenčno okolje in izkušnje iz preteklosti.

Ljudje pa ne stremimo samo k zadovoljevanju naših potreb, temveč tudi k življenju v blaginji. Toda blaginja ne pomeni samo, da ljudje brez večjih problemov zadovoljujemo svoje potrebe, temveč tudi, da živimo v varnem, zdravem in srečnem okolju. Življenje v blaginji nas tako ne osreči samo po sebi, vendar bistveno pripomore, da smo lahko srečni.

2.4 Dejavniki občutkov sreče na družbeni ravni

Z industrijskim razvojem predvsem v zahodnih državah se je materialno blagostanje prebivalstva močno povečalo, s čimer je skrb za vsakdanje preživetje praktično izginila. Tako se je povečala količina prostega časa in v ljudeh se je začela porajati želja zgolj po uživanju in sreči. Prav tako so študije v različnih industrijskih državah pokazale, da višji standard ni nujno prinesel pričakovane sreče. Presenetljivo so rezultati 30 raziskav, narejenih v 25 letih v obdobju od 1946 do 1970, pokazali, da se je odstotek ljudi, ki so se opredelili za zelo srečne, kljub povečanju dohodka za 60 % to ni zgodilo (Bruni, Porta 2005, 3). Glede na srečo ljudi in stopnjo razvitosti posameznih držav lahko te razporedimo v tri kategorije:

- države, ki so pred kratkim doživele obsežne strukturne spremembe ali hudo krizo (prebivalci teh držav so najmanj srečni, saj še vedno živijo v nevarnosti in negotovosti),
- stabilne države v razvoju (v teh državah sreča prebivalstva narašča premo sorazmerno z dohodkom prebivalstva, isto pa velja tudi za revne države, kjer kakršen koli dohodek pomeni veliko srečo),
- visoko razvite države (materialne potrebe ljudi so zadovoljenje, zato porast blagostanja ne pomeni nujno tudi večje sreče) (Stefan Klein, Formula za srečo 2003, 1–10).

Praviloma pa je sreča višja v državah z višjo stopnjo ekonomske razvitosti, pravi S. Klein. Kljub temu pa, presenetljivo, razlike v stopnji sreče nikakor ne zrcalijo razlik v ekonomski razvitosti. Zveza med ekonomsko blaginjo in srečo je v visoko razvitih državah manjša kot pa v gospodarsko manj razvitih družbah.

Življenjska sreča je prav gotovo povezana tudi s pravičnostjo v družbi. Kjer so razlike v dohodkih med bogatimi in revnimi večje, ljudje na splošno niso toliko srečni. Tej trditvi v prid govorijo tudi statistike – višja stopnja nepravičnosti v družbi (socialno neravnovesje) je povezana z manjšo življenjsko srečo (dostopno prek: www.scribd.com/doc/3833765/milekbrucknerdelo15jan05). Obratno pa je prebivalstvo v

državah z majhnimi dohodkovnimi razlikami veliko srečnejše (npr. v Švici, na Nizozemskem, v skandinavskih državah). Pravzaprav je razmerje med materialnim blagostanjem in srečo paradoksalno: materialno blagostanje po tem, ko doseže določeno stopnjo, ne vpliva več na povečanje sreče ljudi. Najpomembneje je, kako je bogastvo v družbi porazdeljeno. Neoliberalne ideologije nas sicer prepričujejo, da ni nič napačnega v tem, če bogati bogatijo še naprej, če to ne prizadene dohodka revnih. Če upoštevamo tudi posledice neenakomerne porazdelitve dobrin, pa se izkaže, da so velika nasprotja in razlike v družbi uničujoči za vse ljudi (Klein 2003, 15).

Dejavniki, kot sta pravičnost in občutek pripadnosti skupnosti, so tako med seboj tesno povezani. Tam, kjer socialno omrežje dobro deluje, so ljudje srečnejši, kar potrjujejo tudi nekatere novejšje mednarodne raziskave (dostopno prek: <http://www.slideshare.net/InSitesConsulting/social-media-around-the-world-3547521>).

Z raziskavami sreče se je sociologija odzvala na nove usmeritve na področju socialnih politik, ki so temeljile na spoznanju, da zgolj s povečevanjem količine materialnih dobrin in političnim uravnavanjem njihove porazdelitve ni mogoče zagotoviti „kvalitetnega življenja“ čim večjemu številu državljanov (Malnar 2006).

Leta 2002 je bila izvedena Evropska družboslovna raziskava, kjer so med drugim spraševali tudi o sreči. Vanjo je bilo vključenih 22 evropskih držav. Najvišja povprečja so v tej raziskavi imele skandinavske države in Švica, Slovenija pa se je nahajala v skupini z razmeroma, a ne dramatično nižjimi povprečji (tranzicijske države in južnosredozemske države). Najverjetneje je iskati vzrok v velikih negotovostih, vzrok katerih pa je treba iskati v politični in gospodarski nestabilnosti (Bernik 2004, 186). Ugotovitve prejšnjih raziskav prav tako kažejo, da bi Slovenijo lahko šteli k državam, kjer je materialna varnost tesno povezana z občutki sreče. Tako lahko vsak upad ekonomske blaginje v teh državah že razumemo tudi kot upad občutkov sreče. V Sloveniji so bili v skladu s to raziskavo srečnejši tisti, ki se počutijo zdrave, so poročeni in imajo višji družbeni status (adp.fdv). Višji družbeni status, kamor seveda prištevamo tudi višjo izobrazbo in zaposlenost, pa prav tako statistično pomeni tudi bolj pričakovano srečo.

Zanimiv je tudi vpliv starosti na srečo. Tako me v nalogi zanimajo razlike v starosti, ki jih lahko označim tudi kot generacijske razlike, in seveda njihov vpliv na človekovo srečo. Pričakovali bi, da starejši, vsaj po nekaj letih, postopno postajajo manj srečni kakor mlajši.

Mnogo je tudi razlogov, ki potrjujejo, da so starejši v objektivno slabšem življenjskem položaju (zaradi dejavnikov, kot so postopno pešanje telesnih in umskih zmogljivosti, poslabševanje zdravja ali povečevanje tveganja glede zdravja, strah pred bližajočo se smrtjo, slabši dohodkovni položaj, včasih izguba življenjskega partnerja ter nasploh zapiranje alternativ in perspektiv glede dela in načina življenja). Toda nekatere druge raziskave presenetljivo kažejo, da se starejši subjektivno ne počutijo manj srečne kakor mlajši, prej nasprotno (čeprav je učinek majhen). Vpliv starosti na srečo ima tako obliko črke U: ljudje so najmanj srečni nekje pri štiridesetih letih, ko je verjetno razmik med hotenjem in doseženim v življenju največji. Pozneje starejši verjetno znižajo svoje aspiracije, tako da se ta razmik zmanjša in se zato občutek zadovoljstva z življenjem poveča. Alternativna možna razlaga je tudi, da se s staranjem začne spreminjati vsebina sreče in njeno dožemanje.

Kakor sem že napovedal v uvodu, me v nalogi zanima predvsem stanje človekove sreče v Sloveniji med letoma 1991 in 2006. Kot dejavniki sreče so zame najpomembnejši spol, starost, izobrazba, zakonski stan in delovna aktivnost ali zaposlenost, ki jih oblikujem in obravnavam kot alternativne hipoteze v naslednjem poglavju.

3 EMPIRIČNI DEL RAZISKAVE: SEKUNDARNA ANALIZA SJM

3.1 Hipoteze

V skladu s predhodno izbranimi dejavniki človekove sreče in v uvodnem delu predstavljenimi teoretičnimi predpostavkami ter rezultati drugih raziskav sem se odločil formulirati hipoteze:

- H1: V letih od 1991 do 2009 se ocena življenjske sreče pomembno razlikuje glede na spol in tako pričakujem srečnejše moške.
- H2: V letih od 1991 do 2009 se ocena življenjske sreče pomembno razlikuje glede na starost. V korelaciji starosti in sreče pričakujem srečnejše mlajše predvsem zaradi boljše družbene vključenosti mlajših.
- H3: V letih od 1991 do 2009 se ocena življenjske sreče pomembno razlikuje glede na izobrazbo. Pričakujem srečnejše posameznike z višjo izobrazbo predvsem zaradi višjega socialnega kapitala pa tudi višjih dohodkov in pričakovano manjše stopnje nezaposlenosti.
- H4: V letih od 1991 do 2009 se ocena življenjske sreče pomembno razlikuje glede na zakonski stan. Pričakujem srečnejše poročene ali tiste, ki živijo v zunajzakonski skupnosti, kakor lahko potrdim tudi iz ocene predhodnih raziskav.
- H5: V letih od 1991 do 2009 se ocena življenjske sreče pomembno razlikuje glede na zaposlenost ali delovno aktivnost. Pričakujem veliko srečnejše zaposlene predvsem zaradi večje vključenosti v družbena dogajanja in praviloma višjega materialnega statusa.

3.2 Metoda in postopek empiričnega dela naloge

Analiza občutkov sreče je temeljila na podatkih iz raziskav SJM, ki jih pod vodstvom prof. Nika Toša opravljajo na Fakulteti za družbene vede za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Te raziskave so edini podatkovni vir, ki omogočajo longitudinalni

pogled na občutke sreče v danem obdobju raziskave. Tako sem analiziral podatke iz petih raziskav, prva je iz leta 1991 in zadnja iz leta 2009:

- SJM912 – Slovensko javno mnenje 1991/2: Slovenska družba na prehodu v demokracijo in mednarodna raziskava o vernosti in cerkvi,
- SJM961 – Slovensko javno mnenje 1996/1 in mednarodna raziskava volilnih sistemov,
- SJM012 – Slovensko javno mnenje 2001/2: Slovensko javno mnenje in Mednarodna raziskava Procesi demokratizacije v srednji in vzhodni Evropi,
- SJM062 – Slovensko javno mnenje 2006/2: Mednarodni raziskavi: Vloga države (ISSP 2006); Prosti čas in šport (ISSP 2007),
- SJM091 – Slovensko javno mnenje 2009/1: Mednarodna raziskava: religija (ISSP 2008) in družbene neenakosti (ISSP 2009).

Pri preverjanju veljavnosti domneve, da so na intenzivnost sreče slovenskega prebivalstva v zadnjih dveh desetletjih močno vplivale politične in gospodarske okoliščine, sem se pri raziskavi lotil predvsem korelacije med srečo in dejavniki sreče, kot so starost, spol, izobrazba, delovna aktivnost in zakonski stan.

a) Vzorec in način izvedbe

Uporabil sem raziskave CJMMK, Centra za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, in sicer ankete in raziskave SJM.

SJM/Slovensko javno mnenje, so raziskave, ki nam omogočajo longitudinalni pregled in primerjavo s splošnimi družboslovnimi anketami v nekaterih drugih državah. Teme anket so predvsem ocena mednacionalnih odnosov, družbenih in gospodarskih razmer, političnega življenja pa tudi okolja in religije. Projekti se od leta 1989 dalje vključujejo tudi v razne mednarodne raziskave (dostopno tudi prek <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm/>).

Tabela 3.1: Vzorec raziskave SJM

Čas zbiranja podatkov:	1991–2009
Država:	Slovenija
Geografsko pokritje:	ozemlje Republike Slovenije
Enota za analizo:	Posameznik
Populacija:	Osebe, starejše od 18 let, s stalnim prebivališčem v R Sloveniji.
Časovna opredelitev:	raziskava v časovnem preseku
Zbiranje podatkov je opravil:	Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij
Tip vzorca:	Izbor enot v vzorec je bil izveden iz poimenskega vzorčnega okvira posameznikov. Kot vzorčni okvir so uporabili Centralni register prebivalcev Slovenije. Vzorec oseb, vključenih v raziskavo, je dobljen po postopku sistematičnega izbora s slučajnim izhodiščem. Vzorec je tristopenjski, najprej je izbranih 140 enot prve stopnje (okoliši), znotraj katerih so izbrane tri skupinice po pet oseb. Načrt vzorca je izdelal Blejec (1970) (140×3×5; ciljna velikost N=2100). Vzorec je razpolovljen za dve vzporedni anketi SJM. V kolikor ankete ni mogoče opraviti, je po več poizkusih dovoljena uporaba rezerv. Rezerve so določene vnaprej znotraj skupinic iz vzorčnega seznama.
Uteževanje:	Brez uteževanja.

Uporabljene datoteke SJM od leta 1991 pa do leta 2009 in specifikacije v datotekah hkrati opredeljujejo število udeležencev in udeleženk pa tudi vprašanja in ocenjevalne kontinuumе, ki se nahajajo v vprašalniku SJM. Za vsa leta sem uporabil odgovore na vprašanja v zvezi s srečo.

b) Obdelava podatkov

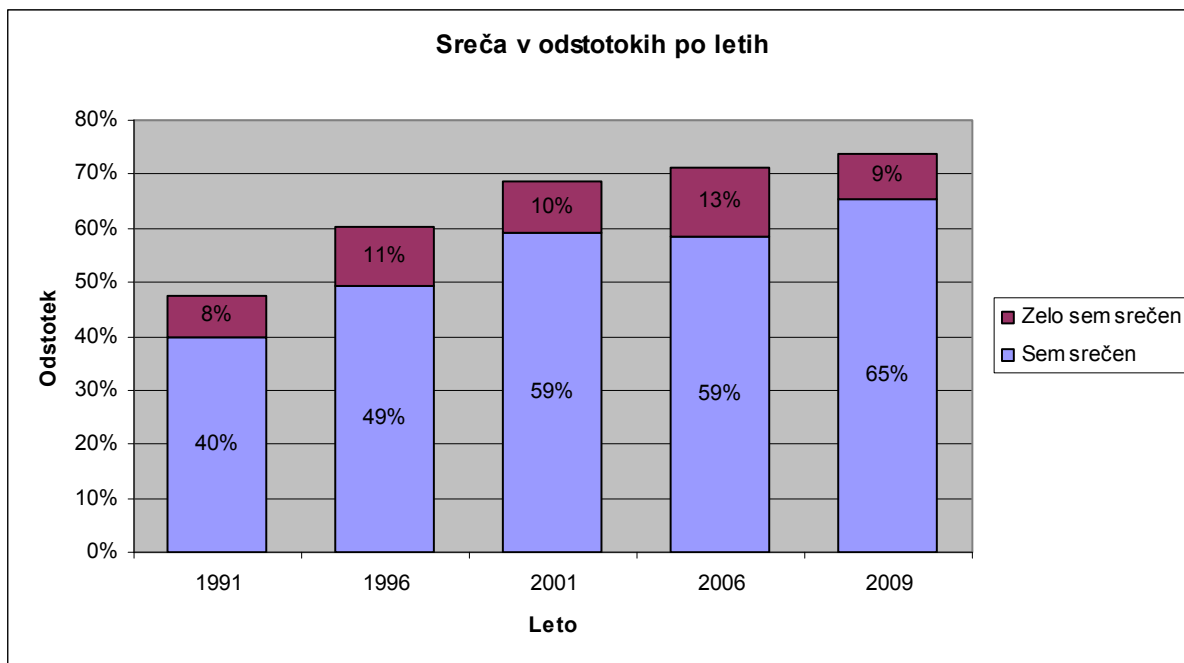
Hipoteze sem preveril tako s parametričnimi kot neparametričnimi univariantnimi pristopi in multivariantno analizo na koncu.

3.3 Empirični del naloge

Razprave o sreči na družbeni ravni, ki smo jih omenili v poglavju 4.2., nimajo jasnega zaključka glede vpliva družbenih okoliščin na razširjenost ocen sreče. Dogajajo se padci in dvigi, ki jih je težko razložiti zgolj z ekonomskimi in socialnimi dobrobitmi, ki jih je deležen posameznik v določenem obdobju.

Iz vidika hitrega vpogleda in lažje predstave je tako metoda grafične predstavitve rezultatov analiz dobrodošla. V nadaljevanju rezultate omenjenih raziskav tako tudi grafično prikažem in komentiram.

Graf 3.1: Sreča (v odstotkih) po letih

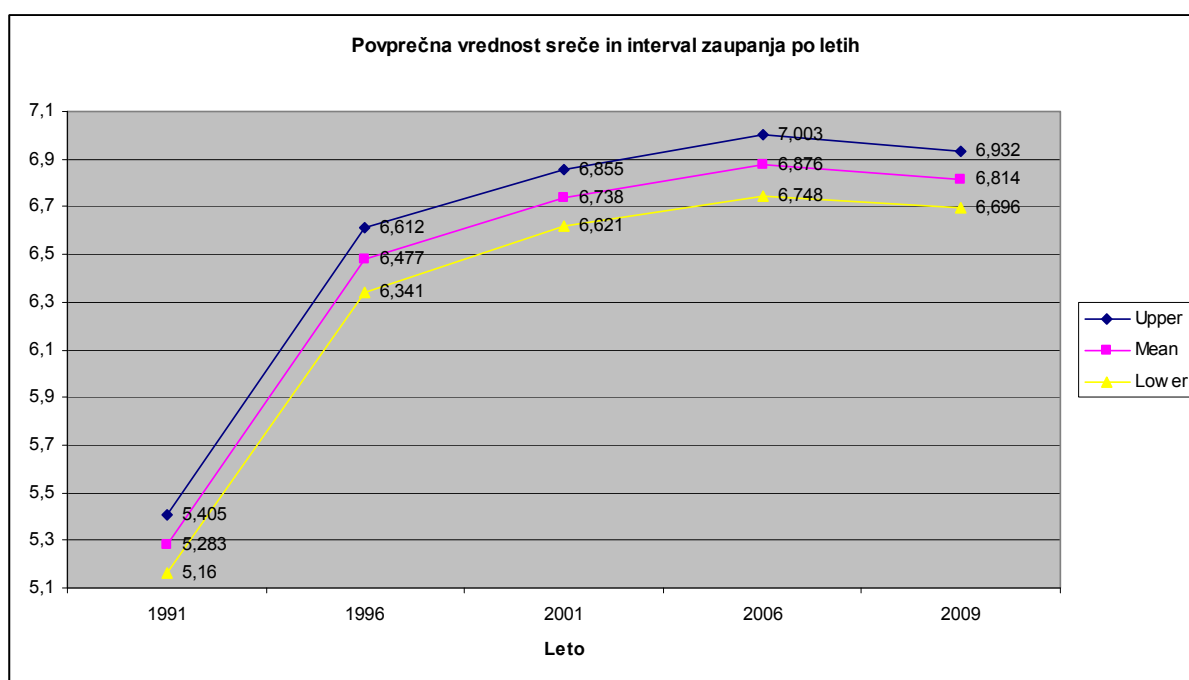
V nasprotju z nekaterimi drugimi zgoraj omenjenimi analizami je pri nas iz grafa razvidno, da se je agregatna razširjenost življenjske sreče zlasti v prvem opazovanem desetletju precej povečevala. Opazen je tudi nominalni porast anketirancev, ki menijo, da so zelo srečni. V letu 2009 pa je glede na prejšnje obdobje delež zelo srečnih upadel za 4 odstotke. Ali je to povezano z ekonomsko in socialno blaginjo pa tudi z relativno splošno družbeno stabilnostjo postopnega prehoda v demokracijo, je težko sklepati. Sicer pa to niti ni bil osrednji problem moje naloge. Bolj nas zanima družbeno ozadje problema, v kolikor

dejavniki, izpostavljeni v nalogi, pogojujejo spreminjanje občutkov sreče na individualni ravni.

Predvsem pa je pomembno dodati tudi opombo, da se je sama oblika vprašanja nekoliko spreminjala. Tako dopuščamo možnost, da so razlike tudi posledica spremembe same metode.

V nadaljevanju se v skladu z zastavljenim problemom osredotočim na dejavnike sreče.

Graf 3.2: Povprečna vrednost sreče in interval zaupanja po letih.

Odvisna spremenljivka sreča je rekodirana za vsa leta (glej prilogo A).

Isto sliko bolj ali manj potrjuje tudi zgornji graf, kjer so prikazana povprečja.

Iz grafa je razvidno, da je največji porast sreče dosežen v letih od 1991 do 1996. Rahel porast sledi v letih od 1996 do 2006. Od leta 2006 pa do leta 2009 opazimo rahel padec tako srečnih kot tudi zelo srečnih anketirancev.

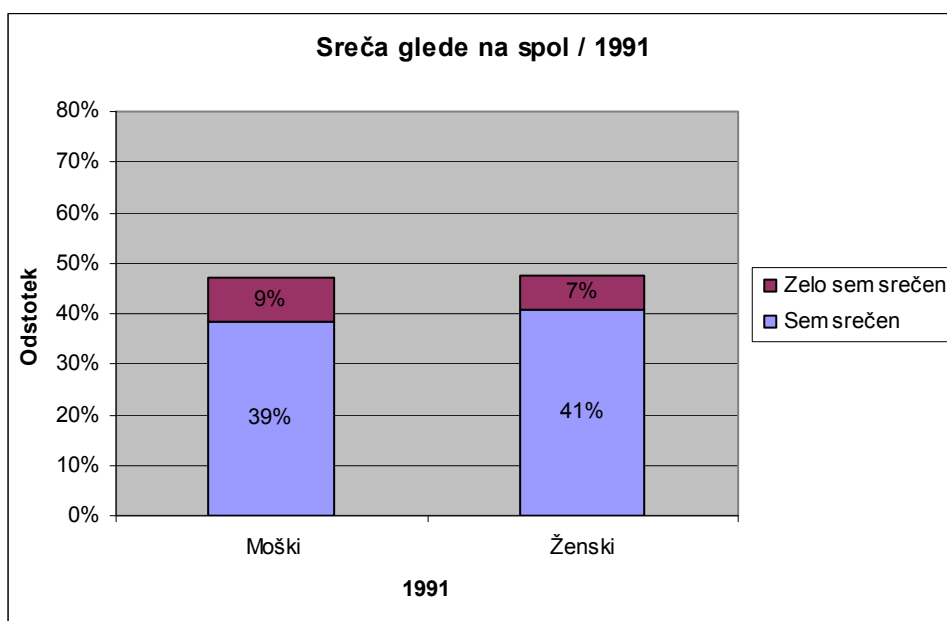
3.4 Primerjava izbranih dejavnikov sreče v posameznih obdobjih

Hipoteze, ki sem jih že obravnaval v samostojnem poglavju, bom v nadaljevanju skušal potrditi ali pa zavrniti tudi z grafičnim prikazom.

Naj ponovim, kakšne so moje izhodiščne predpostavke:

- v skladu z rezultati prejšnjih raziskav pričakujem srečnejše moške,
- v odvisnosti starosti in sreče pričakujem srečnejše mlajše,
- pričakujem tudi srečnejše posameznike z višjo izobrazbo,
- pričakujem srečnejše poročene ali v zunajzakonski skupnosti,
- prav tako pa pričakujem tudi veliko srečnejše zaposlene kakor vse ostale.

Graf 3.3: Sreča (v odstotkih) glede na spol za leto 1991

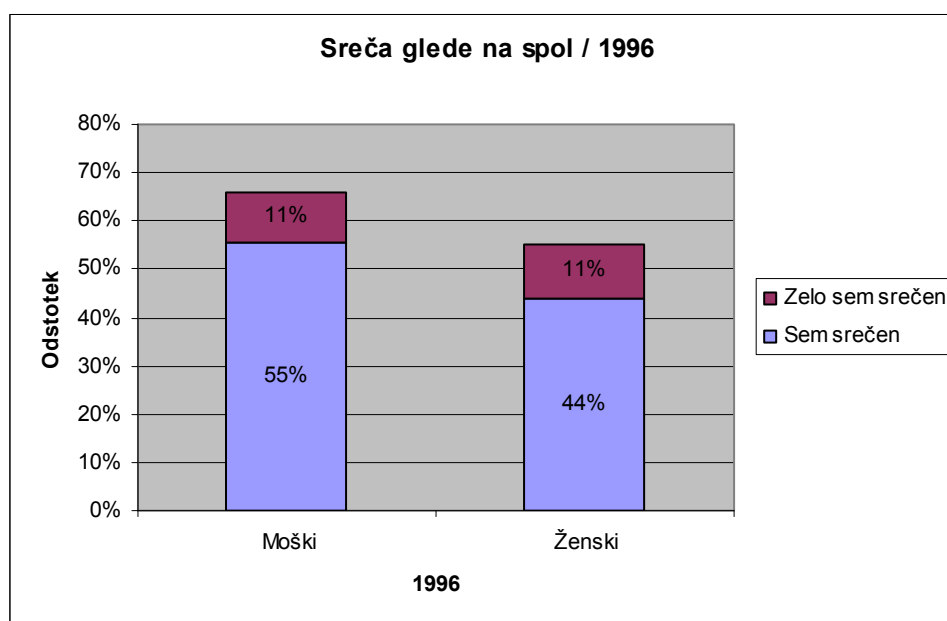

$$X^2 = 2,938, \quad df = 2, \quad p = 23 \%, \quad N = 2075$$

Pričakovanja, da so moški srečnejši, se v letu 1991 niso uresničila. To potrjuje tudi formalen test statistične značilnosti povezanosti med spremenljivkama. Moja hipoteza o srečnejših moških tako ni potrjena. Mogoče lahko vzroke rezultata iščemo tudi v dejstvu, da v Sloveniji le ni tako velikih družbenih razlik med moškimi in ženskami.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,23$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in spol v letu 1991 nista statistično značilno povezana. Posledično tega ne moremo posplošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 2075 anketirancev. Predem komentiramo te nekoliko presenetljive rezultate, si pogledjmo še ostala leta.

Graf 3.4: Sreča (v odstotkih) glede na spol za leto 1996

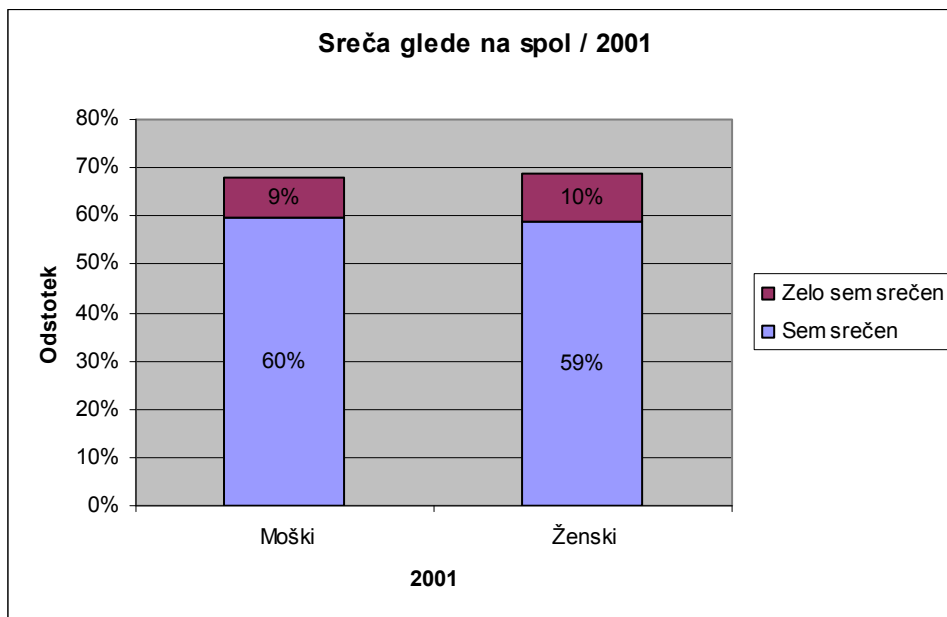

$$X^2 = 14,342, \quad df = 2, \quad p = 0,1 \% \quad N = 1024$$

V letu 1996 pa so v skladu s pričakovanji moški znova srečnejši od žensk, enak pa je odstotek zelo srečnih. Skupna razlika med moškimi in ženskami je okroglih deset odstotkov, kar ni zanemarljivo. Moja hipoteza o srečnejših moških je tako potrjena.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in spol v letu 1996 statistično značilno povezana. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1024 anketirancev.

Graf 3.5: Sreča (v odstotkih) glede na spol za leto 2001

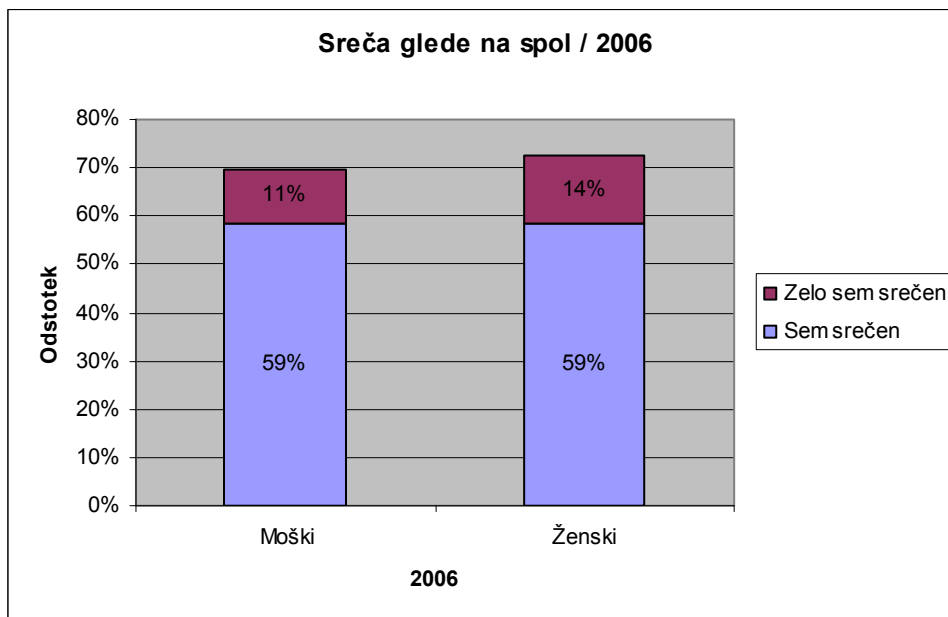

$X^2 = 0,611$, $df = 2$, $p = 73,7 \%$, $N = 1096$

Tudi v letu 2001 moški niso srečnejši od žensk. Rezultat je enak tistemu iz leta 1991 po tem, da med spoloma ni razlik po vprašanju sreče.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,737$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in spol v letu 2001 nista statistično značilno povezana. Posledično tega ne moremo posplošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1096 anketirancev.

Graf 3.6: Sreča (v odstotkih) glede na spol za leto 2006

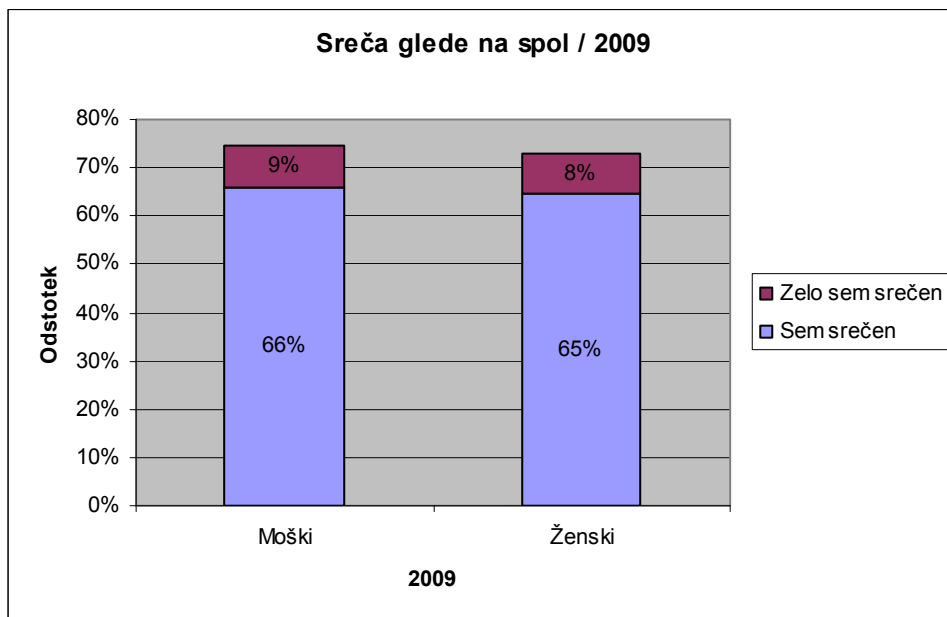

$$X^2 = 2,281, \quad df = 2, \quad p = 32 \%, \quad N = 1003$$

Iz grafa je razvidno, da je v letu 2006 delež srečnih žensk večji, kar seveda ni v skladu s pričakovanji in mojo hipotezo. Razlika je minimalna (3 %). Večji pa je tudi delež zelo srečnih žensk.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,32$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in spol v letu 2006 nista statistično značilno povezana. Posledično tega ne moremo posplošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1003 anketirancev.

Graf 3.7: Sreča (v odstotkih) glede na spol za leto 2009

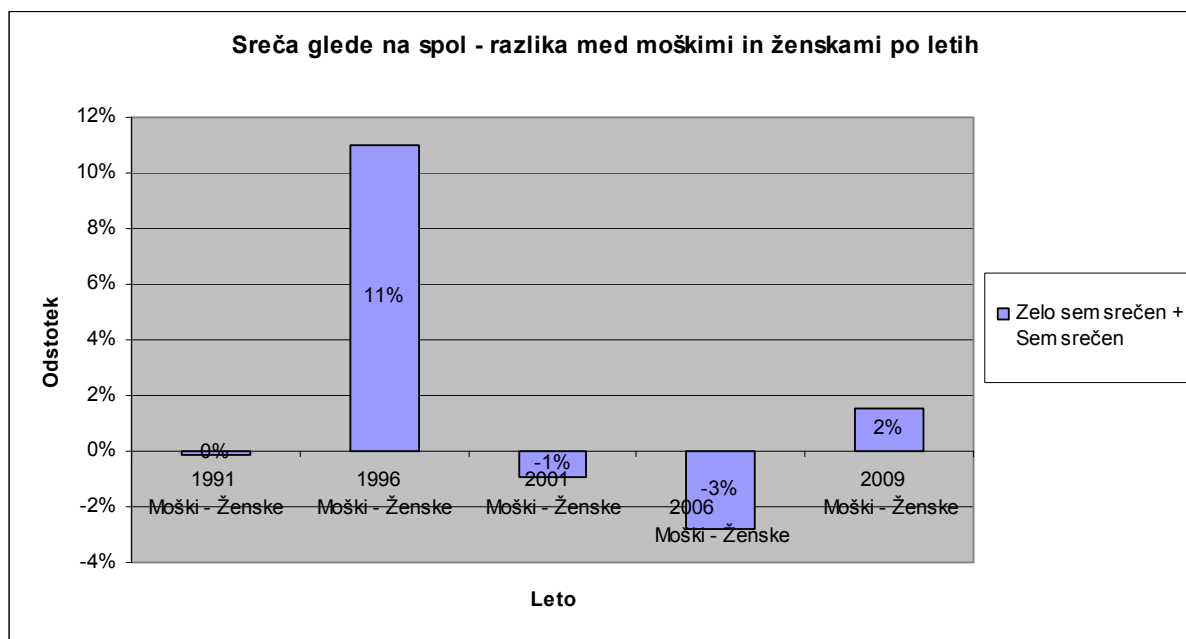

$$X^2 = 0,337, \quad df = 2, \quad p = 84,5 \%, \quad N = 1065$$

Pričakovano pa so v letu 2009 moški znova srečnejši od žensk, večji pa je tudi delež zelo srečnih moških. Moja hipoteza o srečnejših moških je s tem potrjena.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,845$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in spol v letu 2009 nista statistično značilno povezana. Posledično tega ne moremo splošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1065 anketirancev.

Graf 3.8: Sreča (v odstotkih) glede na spol, razlike med moškimi in ženskami po letih

V letu 1991 praktično ni razlike med odgovori na vprašanje o sreči po spolu, v letu 1996 pa zaznamo, da so moški veliko srečnejši od žensk (11 %).

Leta 2001 so obratno ženske za odstotek srečnejše od moških. V letu 2006 se je ta odstotek povečal na 3 %, leta 2009 pa so moški znova srečnejši od žensk za 2 %.

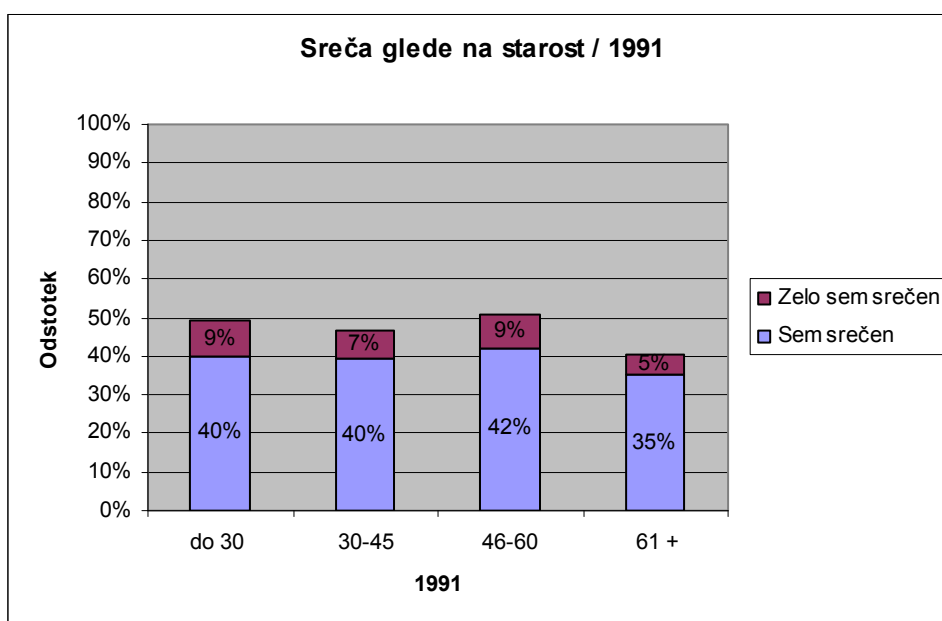
Ker je rezultat analize po svoje nenavaden, se seveda takoj vprašamo o vseh možnih vzrokih.

Seveda pa je na mestu tudi možnost različnih vprašanj kot indikatorjev (metodologije) in s tem povezanih odstopanj v odgovorih po letih. Vendar je z vidika neposredne veljavnosti malo razlogov (samo besedilo vprašanja je vsebinsko dokaj enakovredno), da bi dvomili v pomen spremenljivk. Prav tako morebitne oblikovne razlike vprašanj (drugačne lestvice ipd.) pri analizah povezanosti ne vplivajo v tolikšni meri kot na agregatnem nivoju.

Prevladujoč zaključek bi lahko bil, da med moškimi in ženskami ni tako velikih družbenih razlik. Morda je ta rezultat specifičen za Slovenijo, kjer glede na druge države razlike v dohodkih niso tako velike. Obstaja pa tudi sistem socialne blaginje, ki v relativno večjem

deležu prevzema breme družinske skrbi, ki bi po spolni delitvi dela drugače pripadalo ženskam. S tem mislimo predvsem na razširjenost in dostopnost vrtcev za otroke. S sosledjem generacij se tudi vse bolj izenačuje izobrazbena raven med spoloma. Zakaj je tu izjema prav leto 1996, je težko razložiti, razen če špekuliramo, da je bilo to kot začetno obdobje tranzicije tako v smislu pričakovanj bodočih zmagovalcev kot bremen gospodarskega prestrukturiranja dojeta in udejanjeno kot prednost za moške.

Graf 3.9: Sreča (v odstotkih) glede na starost za leto 1991

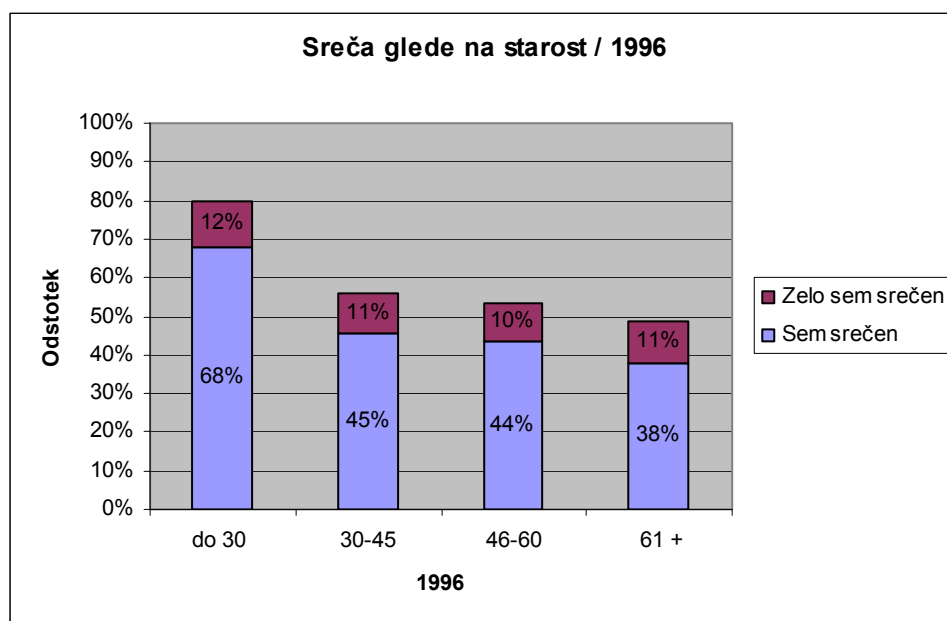

$$X^2 = 11,743, \quad df = 6, \quad p = 6,8 \%, \quad N = 2078$$

Sreča je v letu 1991 v odvisnosti od starosti v skladu s pričakovanji z leti padla po 61. letu starosti anketirancev. Med 46. in 60. letom starosti anketiranca pa je intenziteta sreče v primerjavi z mlajšimi celo presenetljivo narasla. Skratka, razlike po starostnih obdobjih so majhne in vse prej kot sistematično povezane z biološko starostjo. Očitno so pomembne tudi razlike v družbenem položaju med starostnimi obdobji mladine do 30 let z relativno prosperiteto, ki se v veliki meri napaja iz družinskih virov (stanovanje pri starših, preživnina v času študija), potem padcem zaradi nizkega izhodišča varnosti in ekonomske nestabilnosti začetkov zaposlitvene kariere ter samostojne družinske kariere, dvigom zrelega obdobja in nato pričakovanim padcem v starostnem obdobju. Vendar so razlike na splošno zelo majhne in kot take lahko tudi rezultat statističnega slučaja.

To interpretacijo potrjuje tudi ničelna domneva za X^2 test, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,068$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in starost v letu 1991 nista statistično značilno povezani. Posledično tega ne moremo posplošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 2078 anketirancev.

Graf 3.10: Sreča (v odstotkih) glede na starost za leto 1996

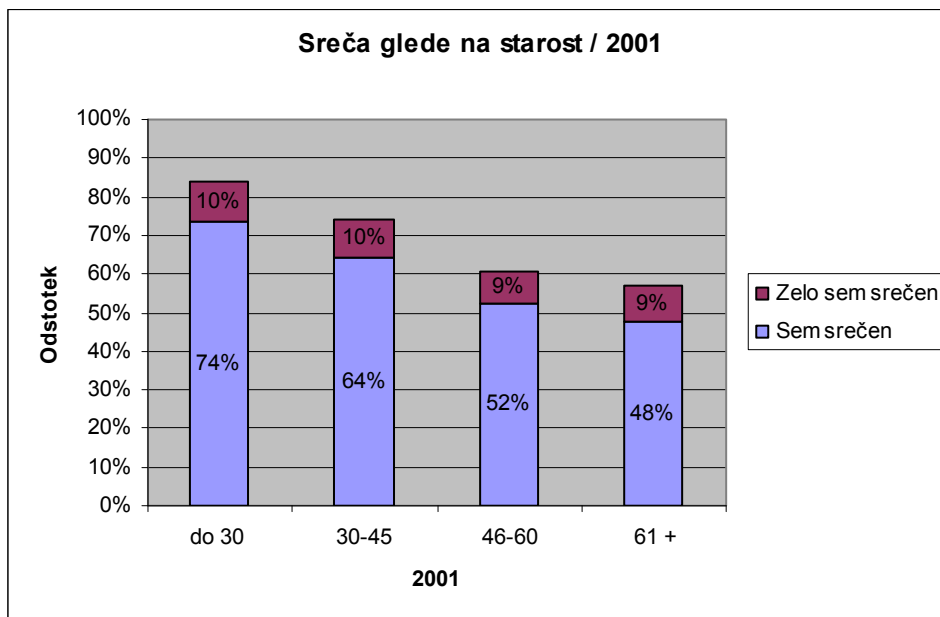

$$X^2 = 65,091, \quad df = 6, \quad p = 0 \%, \quad N = 1023$$

V letu 1996 je intenziteta sreče v odvisnosti od starosti pričakovano padala z leti starosti s tem, da je edina izrazitejša razlika med najmlajšimi in vsemi ostalimi. Hipoteza o srečnejših mlajših je s tem potrjena.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in starost v letu 1996 statistično značilno povezani. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1023 anketirancev.

Graf 3.11: Sreča (v odstotkih) glede na starost za leto 2001

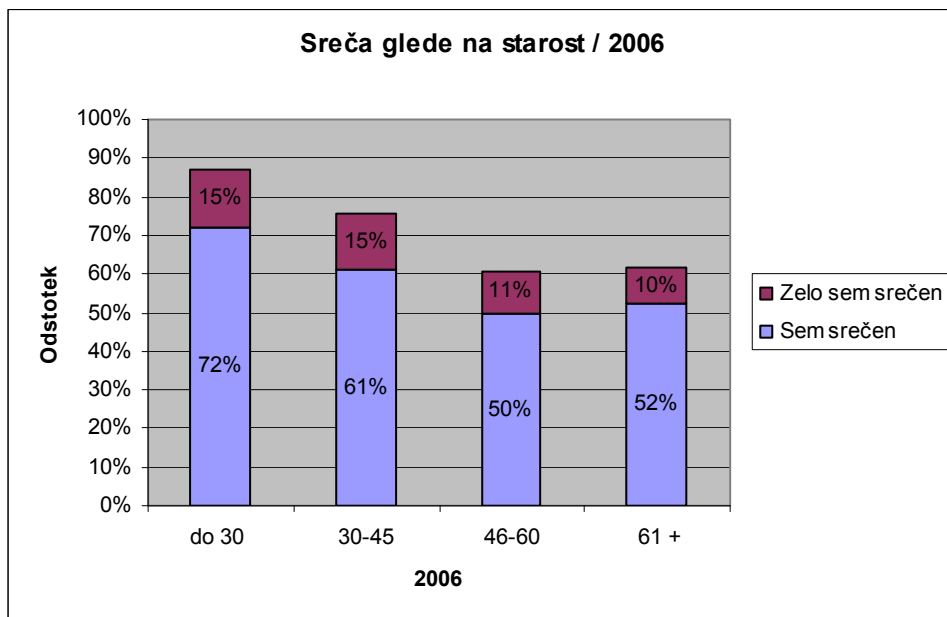

$X^2 = 58,710$, $df = 6$, $p = 0 \%$, $N = 1098$

Kakor v letu 1996 je tudi leta 2001 občutek sreče z dvigom starosti padal, kar je prav tako v skladu s pričakovanji. Razlika je le v tem, da se je učinek, če ji smemo tako reči, „srečne generacije“ (rojene po letu 1960), s tekom let premaknil v naslednje starostno obdobje.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in starost v letu 2001 statistično značilno povezani. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1098 anketirancev.

Graf 3.12: Sreča (v odstotkih) glede na starost za leto 2006

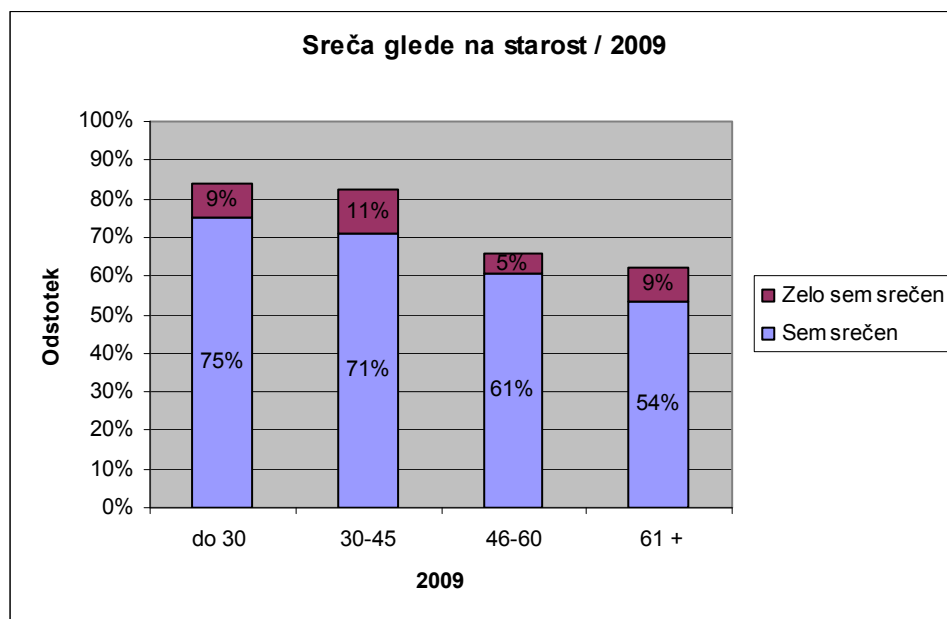

$X^2 = 59,204$, $df = 6$, $p = 0 \%$, $N = 1003$

V letu 2006 je občutek sreče z dvigom starosti z leti padal, kar je pričakovano. Minimalno pa se je statistično neznačilno po 61. letu starosti anketirancev intenziteta sreče v primerjavi z obdobjem med 46- in 60-letniki znova za malenkost dvignila, za odstotek, kar pa ni v skladu s pričakovanji o linearnem padanju s starostjo. Prav tako je podobno kot v prejšnjem obdobju merjenja opazen učinek „srečne generacije“.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in starost v letu 2006 statistično značilno povezani. Posledično to lahko splošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1003 anketirancev.

Graf 3.13: Sreča (v odstotkih) glede na starost za leto 2009

$X^2 = 54,998$, $df = 6$, $p = 0 \%$, $N = 1065$

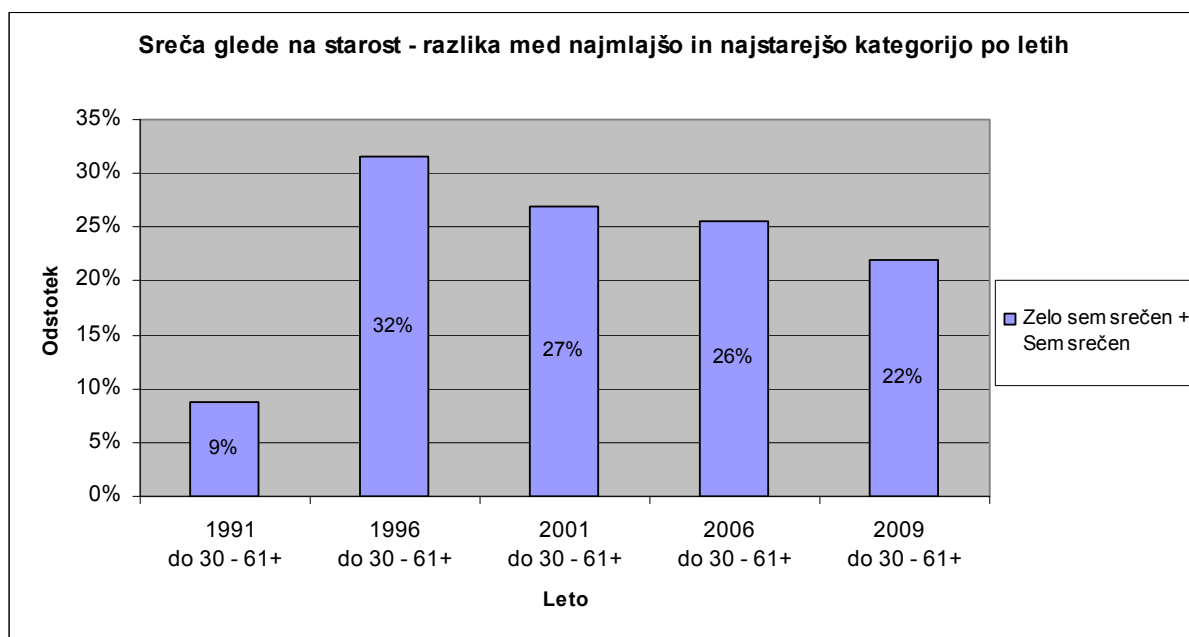
Sreča je v odvisnosti od starosti po pričakovanju z leti padala tudi v letu 2009, z izjemo ponovnega pojava „srečne generacije“.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in starost v letu 2009 statistično značilno povezani. Posledično to lahko splošimo na celotno populacijo.

Zaključek bi lahko bil, da se je z leti potrdil izrazit učinek „srečne generacije“. Po drugi strani pa niti sosledje življenjskih obdobij niti biološko staranje nista zelo izrazita in kažeta samo zmerno in ne povsem sistematično povezanost glede na splošna pričakovanja.

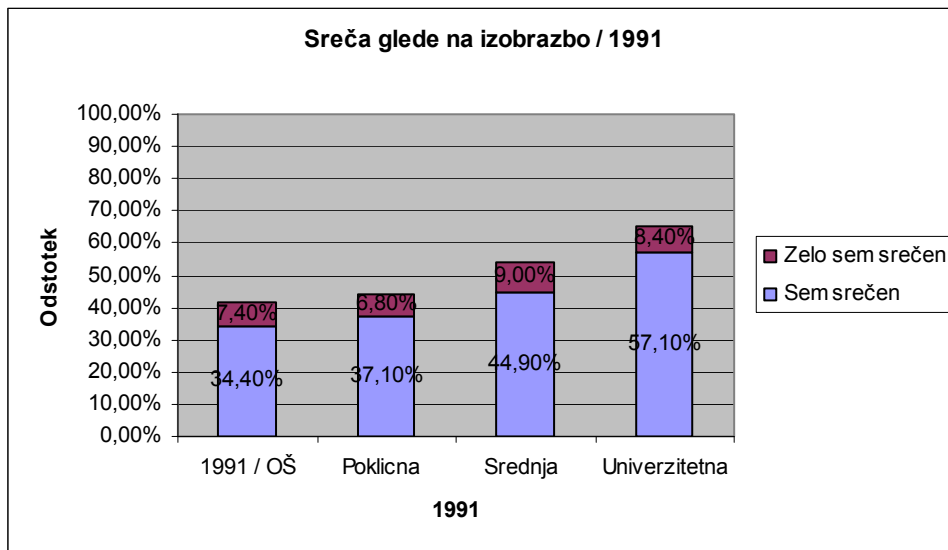
Pojav „srečne generacije“ pa po drugi strani nakazuje na izdaten vpliv kulturnih in ekonomskih družbenih okoliščin obdobja odraščanja in ohranjanja relativne privilegiranosti generacije, ki je sledila generaciji „baby boom“ (konec svinčenih časov). Za generacijo po l. 60 je prav tako značilno podaljšano šolanje, kar je samo po sebi privilegij v smislu kulturnega kapitala. V izračunu je bilo upoštevanih 1065 anketirancev.

Graf 3.14: Sreča (v odstotkih) glede na starost, razlika med najmlajšo in najstarejšo kategorijo po letih

Nesistematičen vpliv „biološke“ starosti se odraža tudi iz združenega prikaza povezanosti med skrajnostma. Kakor je pričakovano, so v meritvah razlik med mlajšo in starejšo kategorijo mlajši srečnejši od starejših. Tako je v letu 1991 ta odstotek le 9 %, v letu 1996 naraste celo na 32 %, nato pa pada od 27 % v letu 2001 do 26 % v letu 2006 in 22 % srečnejših mlajših v letu 2009.

Graf 3.15: Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo za leto 1991

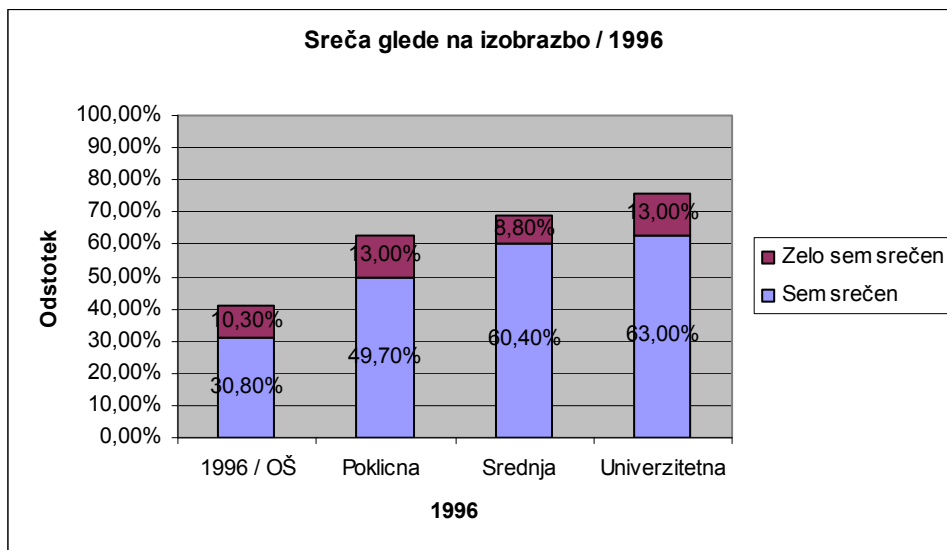

$$X^2 = 57,795, \quad df = 8, \quad p = 0 \%, \quad N = 2078$$

V letu 1991 je občutek sreče z dvigom ravni izobrazbe pričakovano naraščal. Kljub temu pa je presenetljivo delež zelo srečnih najvišji pri osnovnošolsko izobraženih.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in izobrazba v letu 1991 statistično značilno povezani. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 2078 anketirancev.

Graf 3.16: Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo za leto 1996

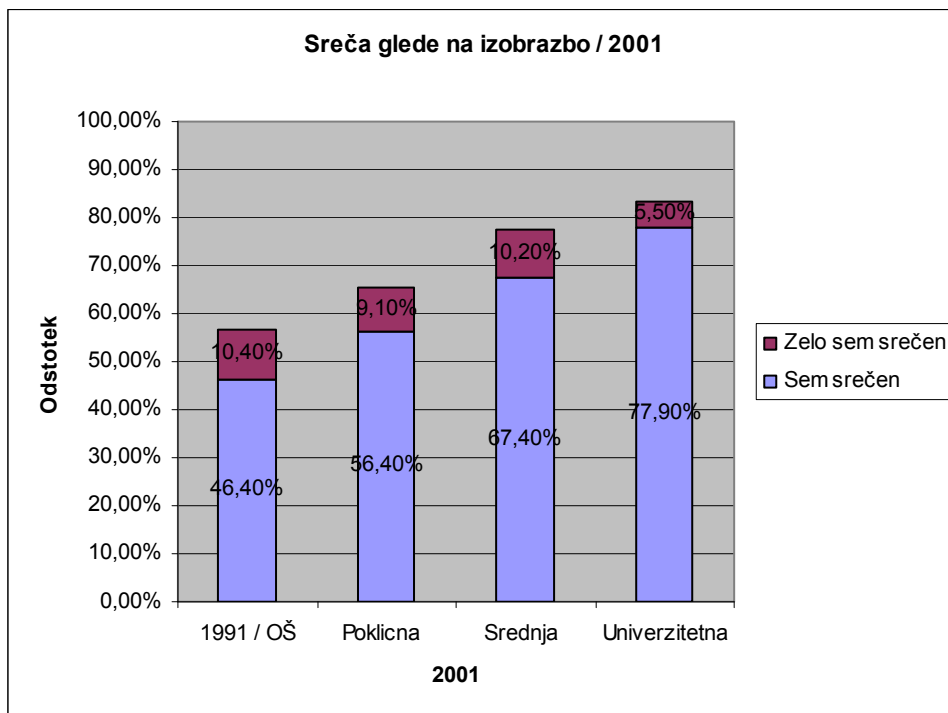

$$X^2 = 73,432, \quad df = 6, \quad p = 0 \%, \quad N = 1022$$

V letu 1996 je občutek sreče z dvigom ravni izobrazbe prav tako pričakovano naraščal. Delež zelo srečnih je najvišji pri anketirancih z univerzitetno izobrazbo.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in izobrazba v letu 1996 statistično značilno povezani. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1022 anketirancev.

Graf 3.17: Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo za leto 2001

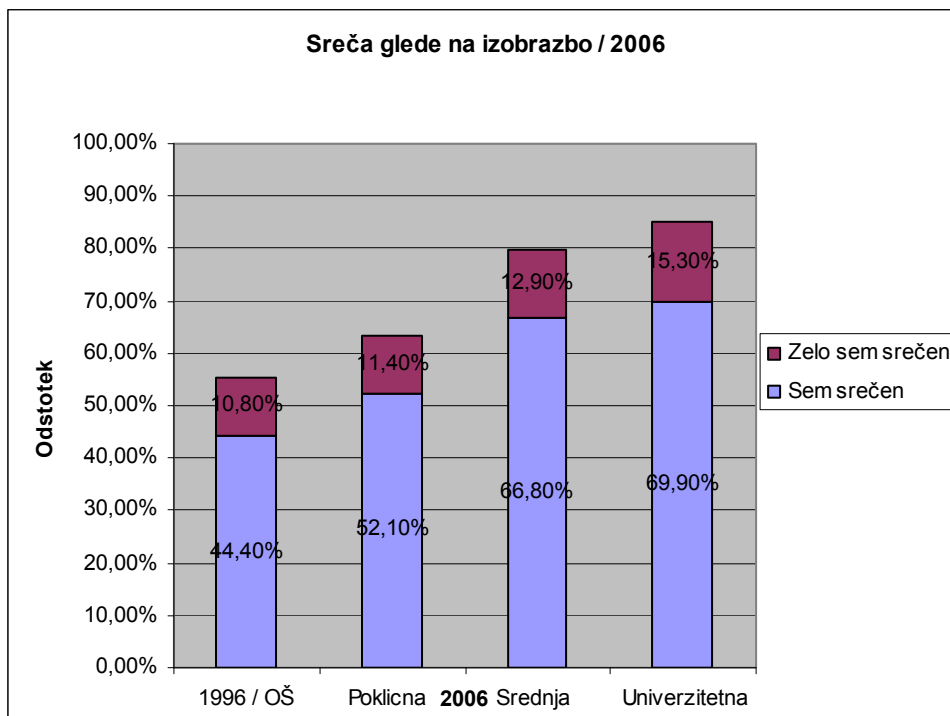

$X^2 = 74,264$, $df = 8$, $p = 0 \%$, $N = 1098$

Po pričakovanju je v letu 2001 občutek sreče z dvigom stopnje izobrazbe naraščal. Znova pa je delež zelo srečnih najmanjši pri univerzitetno izobraženih in največji pri osnovnošolsko izobraženih.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in starost v letu 2001 statistično značilno povezani. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1098 anketirancev.

Graf 3.18: Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo za leto 2006

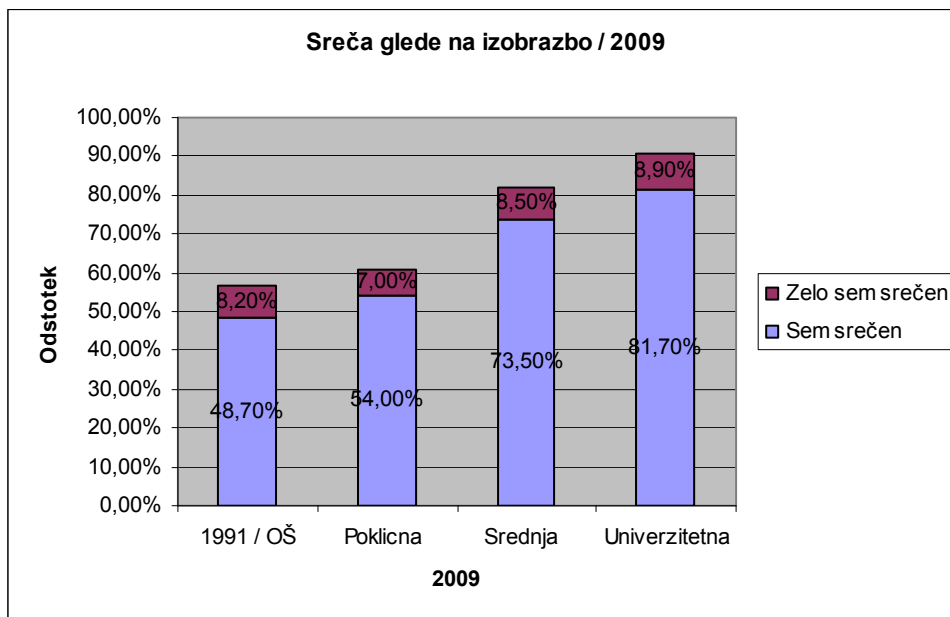

$X^2 = 68,220$, $df = 6$, $p = 0 \%$, $N = 988$

V letu 2006 je občutek sreče glede na izobrazbo z dvigom stopnje izobrazbe naraščal. Po pričakovanju je vse višji tudi delež zelo srečnih anketirancev. Najvišji delež zelo srečnih anketirancev je znova pri univerzitetno izobraženih.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in starost v letu 2006 statistično značilno povezani. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 988 anketirancev.

Graf 3.19: Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo za leto 2009

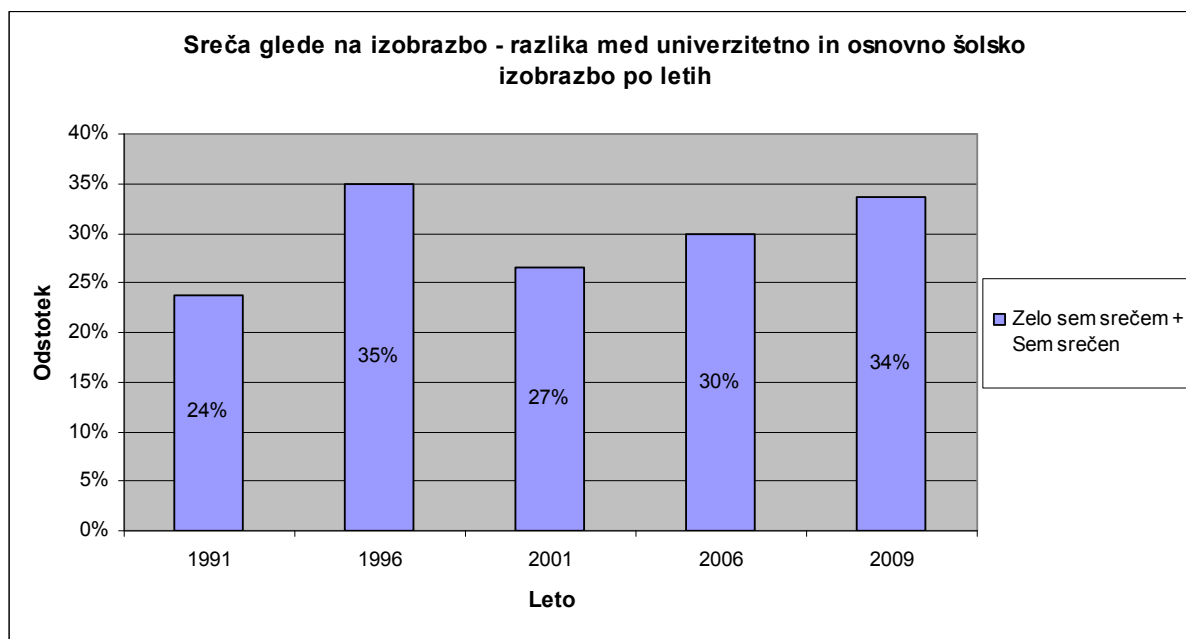

$X^2 = 101,819$, $df = 8$, $p = 0 \%$, $N = 1065$

Po pričakovanju je v letu 2009 občutek sreče glede na izobrazbo z dvigom stopnje izobrazbe naraščal. Delež zelo srečnih anketirancev z univerzitetno izobrazbo je znova najvišji.

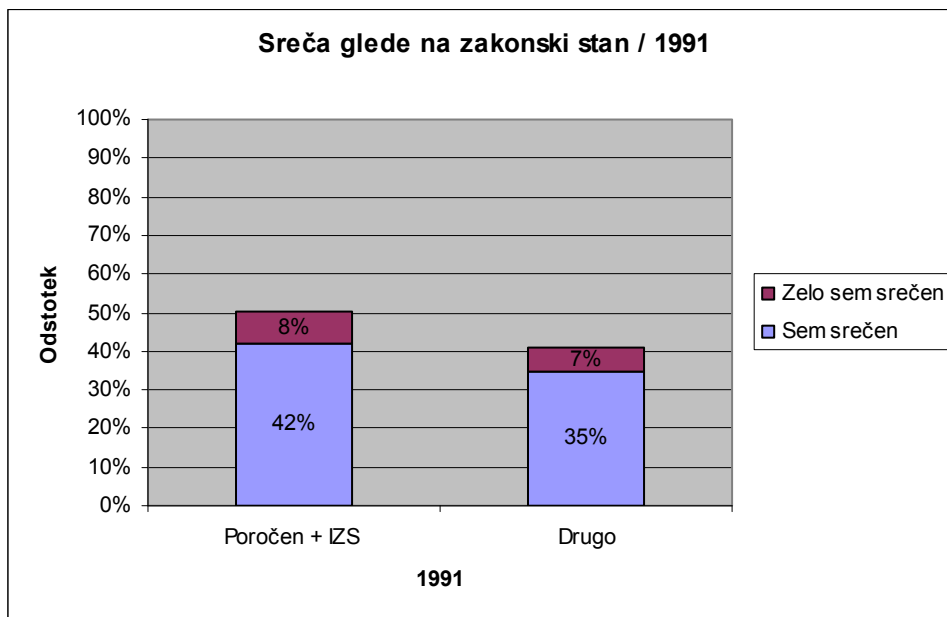
Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in starost v letu 2009 statistično značilno povezani. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1065 anketirancev.

Graf 3.20: Sreča (v odstotkih) glede na izobrazbo, razlika med univerzitetno in osnovnošolsko izobrazbo po letih

Tudi v primeru razlik med visokošolsko in osnovnošolsko izobraženimi anketiranci smo pričakovali srečnejše z višjo izobrazbo. V letu 1991 je 24 % srečnejših z visoko izobrazbo, v letu 1996 pa delež srečnejših z visoko izobrazbo naraste na 35 %. Leta 2001 delež srečnejših visoko izobraženih znova pade na 27 %, nato pa v letu 2006 poraste na 30 % in v letu 2009 na 34 %. Pri izobrazbi se še najbolj kaže stalno visoka stopnja povezanosti v vseh obdobjih. Sreča je očitno privilegij bolj izobraženih ne glede na to, v katerih družbenih okoliščinah (začetka ali konca prehoda, relativne ekonomske stabilnosti ali negotovosti) se dogaja. Ali: če interpretacije obrnemo, lahko rečemo, da je kulturni kapital osrednje merilo diferenciacije sodobnih družb.

Graf 3.21: Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan za leto 1991

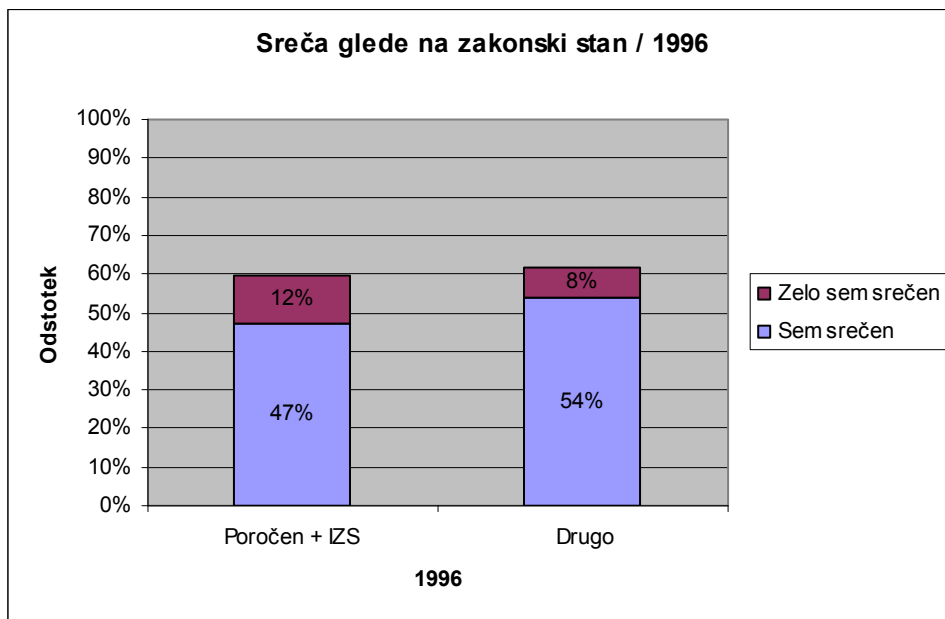

$X^2 = 15,179$, $df = 2$, $p = 0,1 \%$, $N = 2078$

Po pričakovanju so v letu 1991 poročeni in anketiranci, ki živijo v zunajzakonski skupnosti, srečnejši od ostalih.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in zakonski stan v letu 2006 statistično značilno povezana. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 2078 anketirancev.

Graf 3.22: Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan za leto 1996

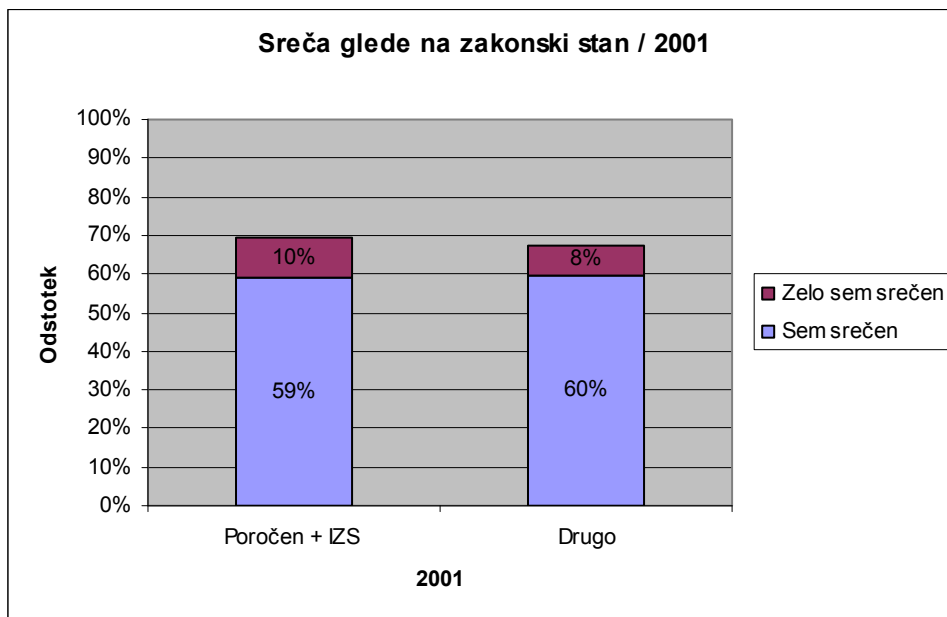

$$X^2 = 5,489, \quad df = 2, \quad p = 6,4 \%, \quad N = 1024$$

V letu 1996 pa dobim statistično neznačilen rezultat, in sicer so presenetljivo ostali, ki niso poročeni in ne živijo v zunajzakonski skupnosti, srečnejši od anketirancev, ki so poročeni ali pa živijo v zunajzakonski skupnosti. Moja hipoteza o srečnejših poročenih in tistih, ki živijo v zunajzakonski skupnosti, ni potrjena.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,064$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in zakonski stan v letu 1996 nista statistično značilno povezana. Posledično tega ne moremo posplošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1024 anketirancev.

Graf 3.23: Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan za leto 2001

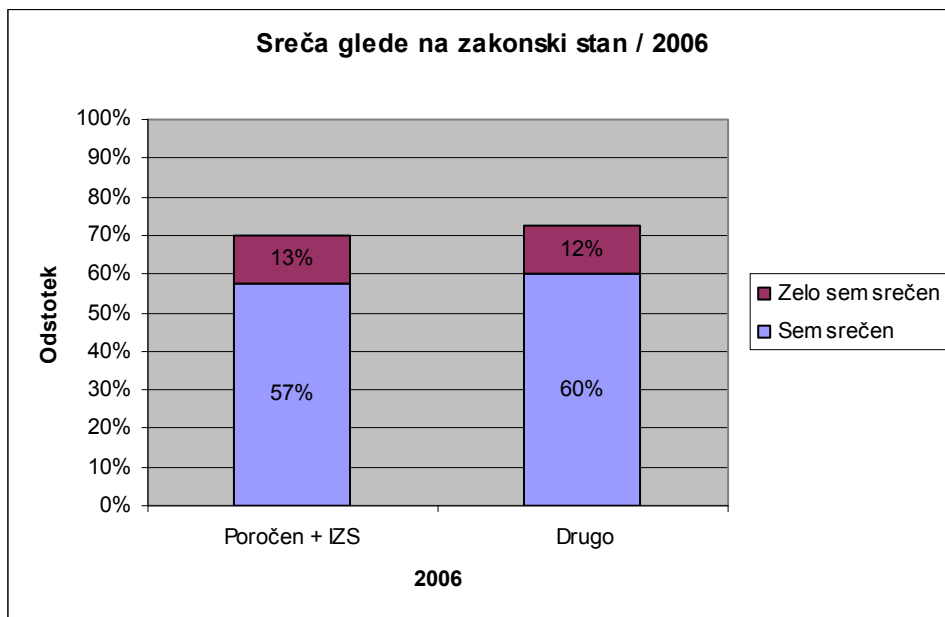

$X^2 = 1,862$, $df = 2$, $p = 39,4 \%$, $N = 1098$

V letu 2001 so pričakovano poročeni in tisti, ki živijo v zunajzakonski skupnosti, srečnejši od ostalih.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,394$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in zakonski stan v letu 2001 nista statistično značilno povezana. Posledično tega ne moremo posplošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1098 anketirancev.

Graf 3.24: Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan za leto 2006

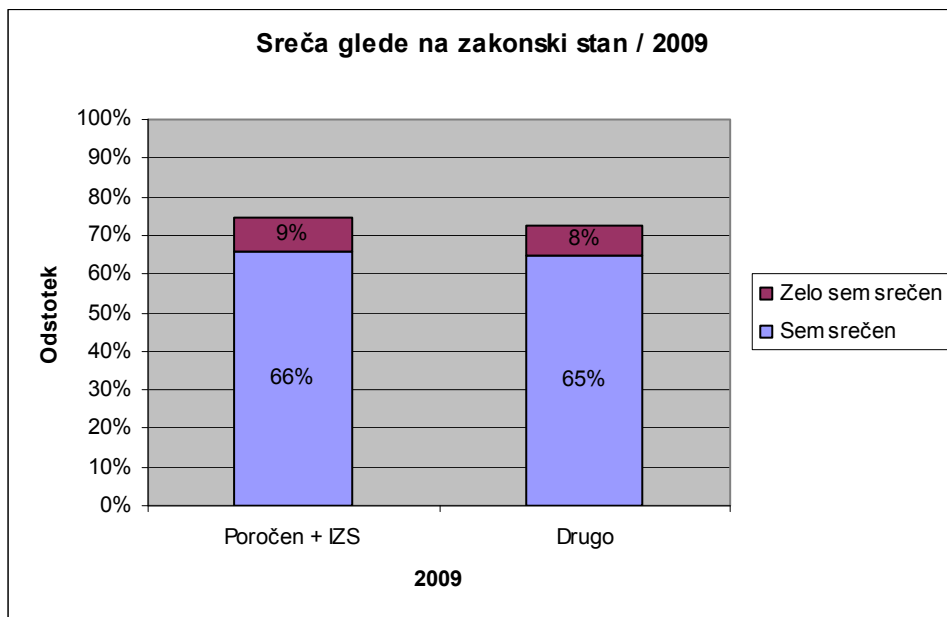

$$X^2 = 0,830, \quad df = 2, \quad p = 66 \%, \quad N = 1003$$

V letu 2006 pa so presenetljivo srečnejši tisti, ki niso poročeni in ne živijo v zunajzakonski skupnosti. Delež zelo srečnih anketirancev je višji pri poročenih in tistih, ki živijo v zunajzakonski skupnosti.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,66$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in zakonski stan v letu 1996 nista statistično značilno povezana. Posledično tega ne moremo posplošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1003 anketirancev.

Graf 3.25: Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan za leto 2009

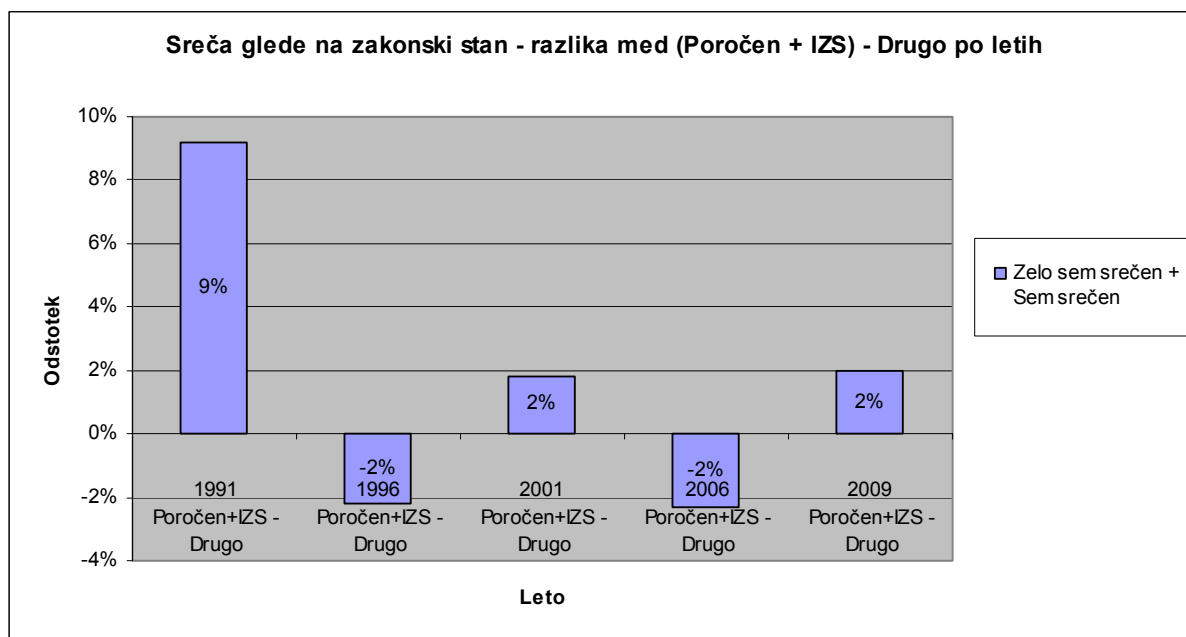

$X^2 = 0,852$, $df = 2$, $p = 65,3 \%$, $N = 1065$

V letu 2009 so po pričakovanju srečnejši tisti, ki so poročeni ali pa živijo v zunajzakonski skupnosti. Višji pa je tudi delež zelo srečnih anketirancev.

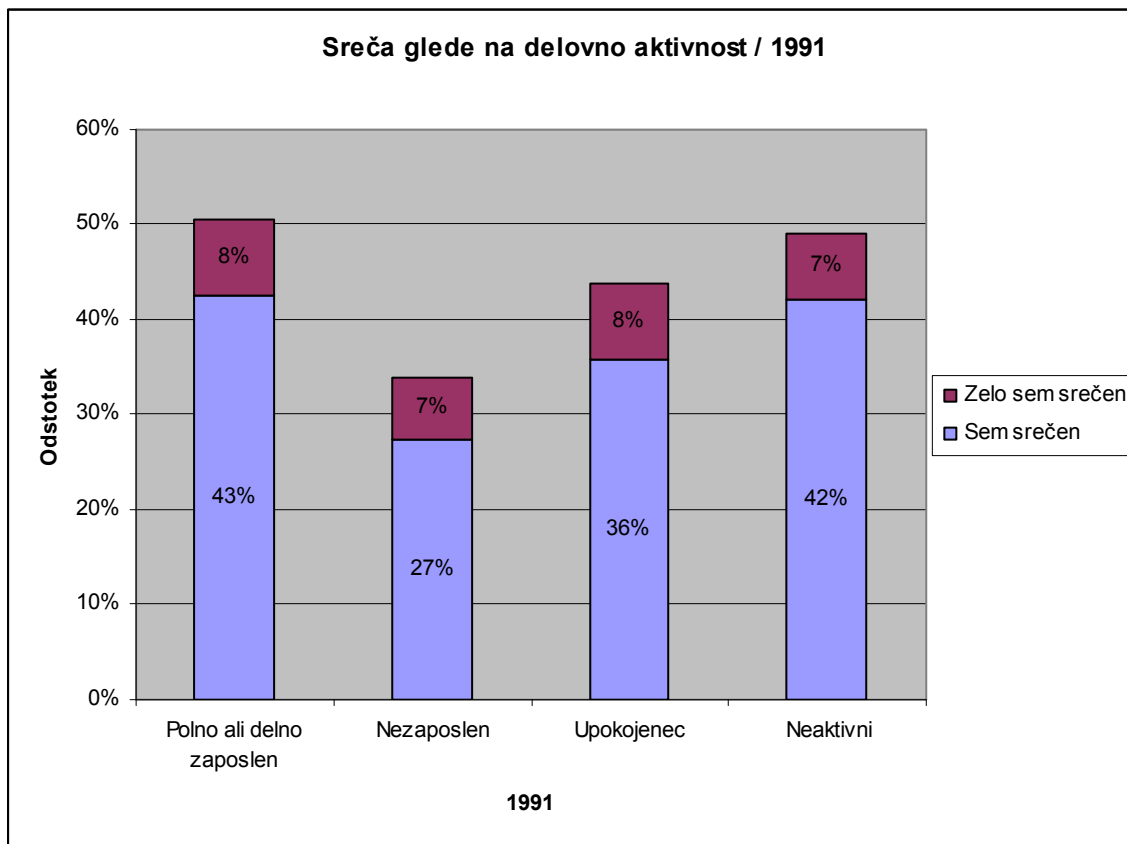
Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,653$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in zakonski stan v letu 2009 nista statistično značilno povezana. Posledično tega ne moremo posplošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1065 anketirancev.

Graf 3.26: Sreča (v odstotkih) glede na zakonski stan, razlika med (poročen + ZZS) in drugo po letih

V primerjavi sreče glede na zakonski stan so poročeni oziroma anketiranci v zunajzakonski skupnosti za 9 % srečnejši od ostalih anketirancev. V letu 1996 je to razmerje obratno in so za 2 % srečnejši anketiranci, ki niso poročeni ali ne živijo v zunajzakonski skupnosti. Leta 2001 je to razmerje znova obratno in so poročeni za 2 % srečnejši od ostalih. V letu 2006 je razmerje enako kakor v letu 1996, in sicer so srečnejši anketiranci, ki niso poročeni ali ne živijo v zunajzakonski skupnosti. V letu 2009 pa je znova kakor leta 2001, poročeni so srečnejši od ostalih.

Graf 3.27: Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost za leto 1991

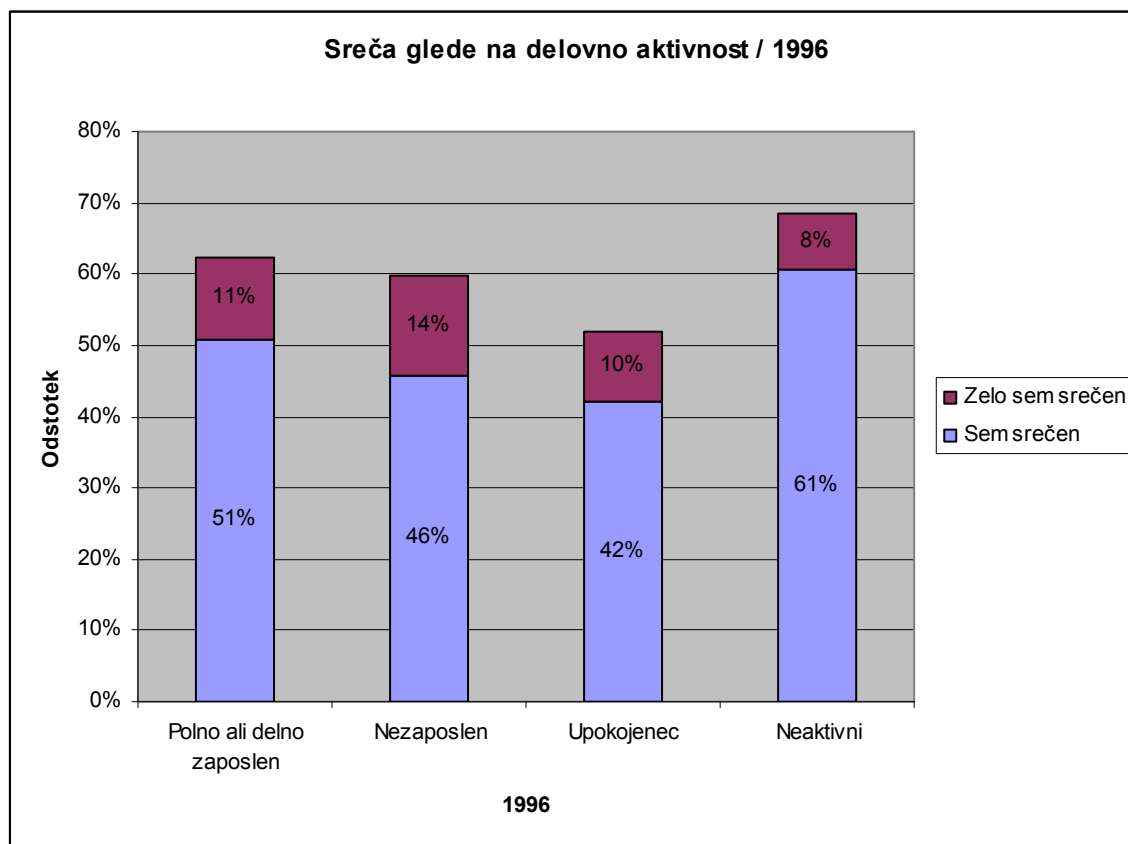

$\chi^2 = 21,469$, $df = 8$, $p = 0,6 \%$, $N = 2076$

Po pričakovanju so najmanj srečni nezaposleni, najsrečnejši pa so polno ali delno zaposleni. Upokojenci in drugi neaktivni se po pričakovanju uvrstijo med zaposlene in nezaposlene.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,06$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in delovna aktivnost v letu 1991 nista statistično značilno povezani. Posledično tega ne moremo posplošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 2076 anketirancev.

Graf 3.28: Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost za leto 1996

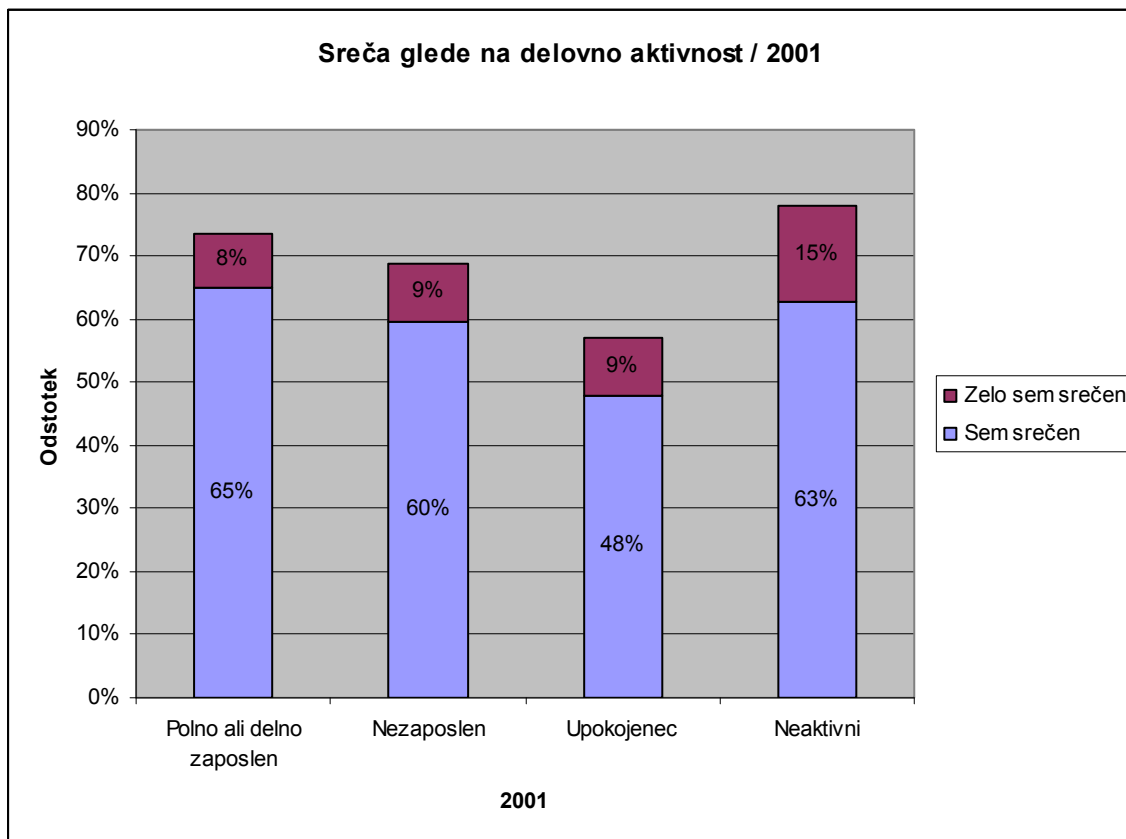

$X^2 = 15,041$, $df = 8$, $p = 5,8 \%$, $N = 1019$

V letu 1996 so presenetljivo najsrečnejši neaktivni, kar ni v skladu s pričakovanji, sledijo pa jim delno ali polno zaposleni, nato nezaposleni in na koncu upokojenci.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko sprejmemo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,058$ ($p > 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sreča in delovna aktivnost v letu 1996 nista statistično značilno povezani. Posledično tega ne moremo posplošiti na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1019 anketirancev.

Graf 3.29: Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost za leto 2001

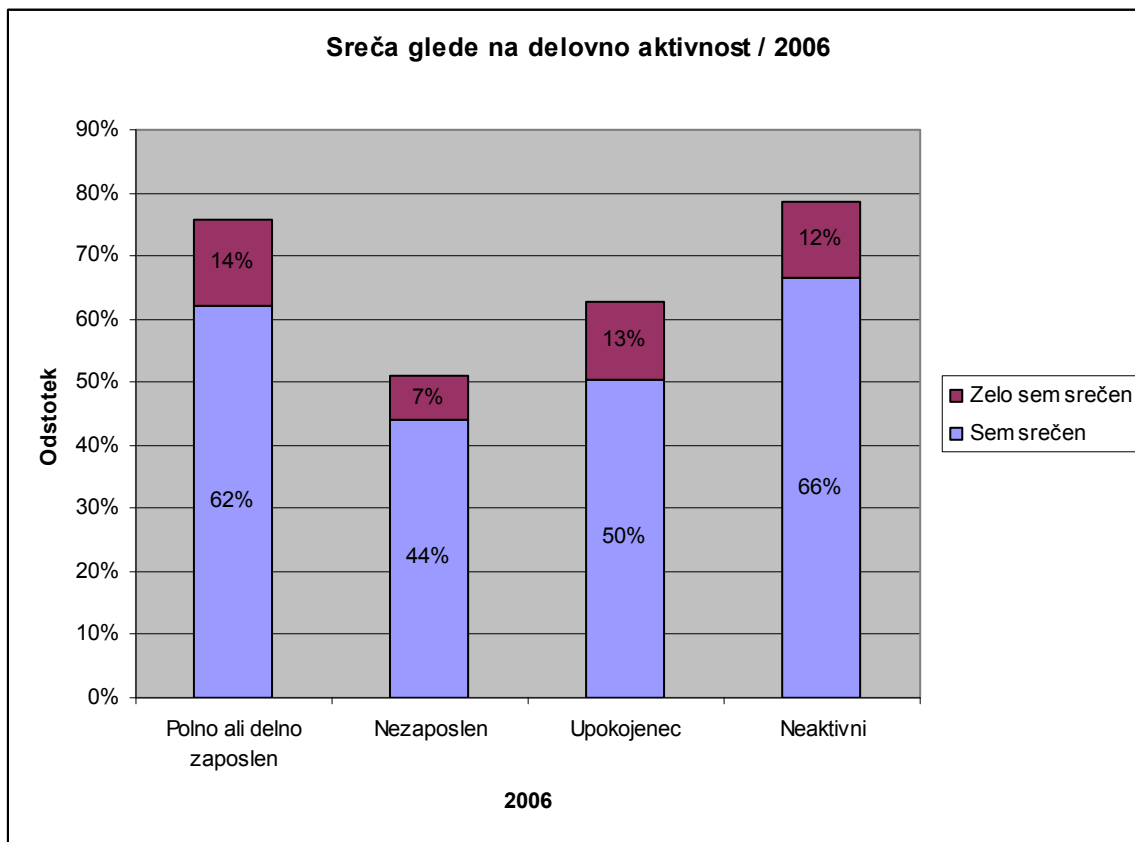

$$X^2 = 39,88, \quad df = 8, \quad p = 0 \%, \quad N = 1090$$

Prav tako so v letu 2001 najsrečnejši delovno neaktivni, kar ni v skladu s pričakovanji. Najvišji pa je tudi delež zelo srečnih. Sledijo jim zaposleni, nato nezaposleni in na koncu upokojenci.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in delovna aktivnost v letu 2001 statistično značilno povezani. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1090 anketirancev.

Graf 3.30: Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost za leto 2006

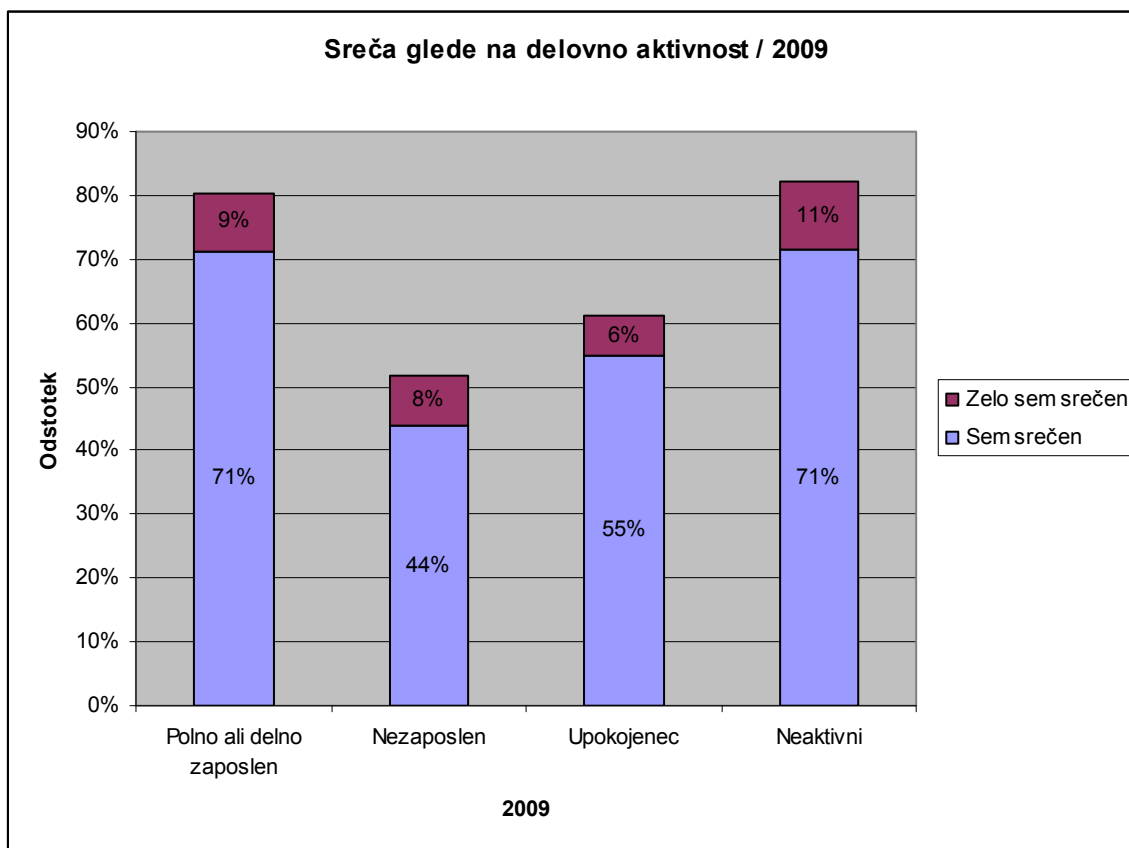

$\chi^2 = 31,131$ df = 8, p = 0 %, N = 993

V letu 2006 so nepričakovano najsrečnejši neaktivni, ki jim sledijo polno ali delno zaposleni. Delež zelo srečnih je najvišji pri polno ali delno zaposlenih anketirancih, nato jim po občutju sreče sledijo upokojeneci in na koncu nezaposleni.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in delovna aktivnost v letu 2006 statistično značilno povezani. Posledično to lahko splošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 993 anketirancev.

Graf 3.31: Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost za leto 2009

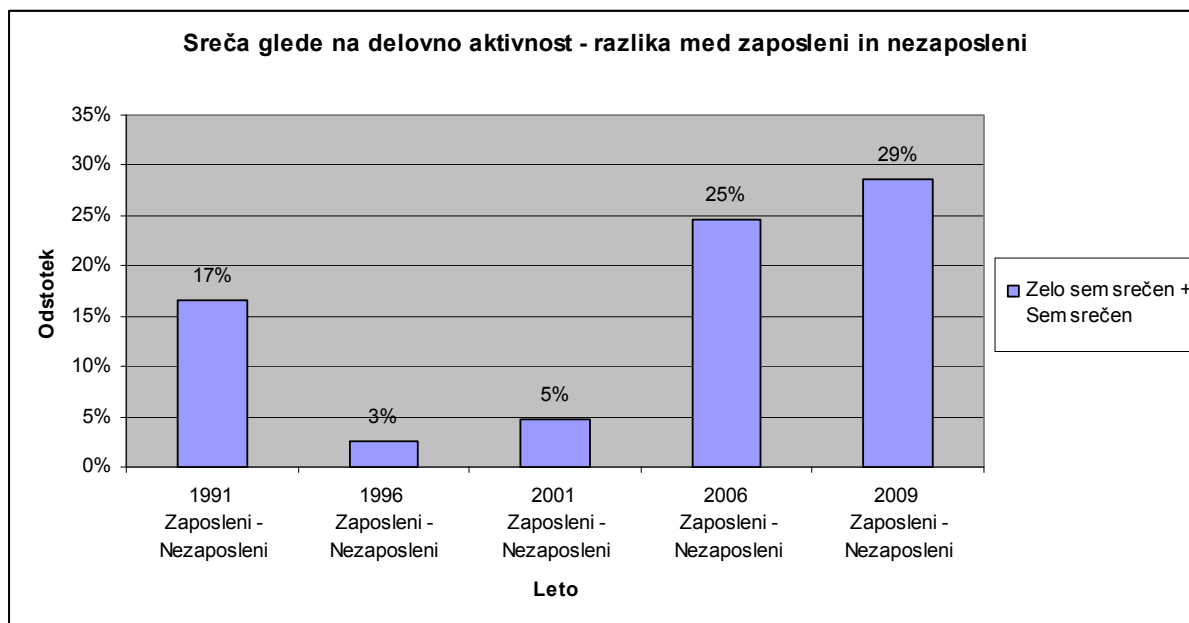

$X^2 = 58,361$, $df = 8$, $p = 0 \%$, $N = 1060$

V letu 2009 so nepričakovano neaktivni znova najsrečnejši. Najvišji je tudi delež zelo srečnih. Sledijo jim polno ali delno zaposleni, nato so se po intenziteti sreče uvrstili upokojenci in na koncu nezaposleni.

Ničelno domnevo, katera predstavlja, da povezanost ni statistično značilna, lahko zavrnamo, saj je v našem primeru stopnja značilnosti $p = 0,001$ ($p < 0,05$). Iz tega lahko sklepamo, da sta sreča in delovna aktivnost v letu 2001 statistično značilno povezani. Posledično to lahko posplošimo na celotno populacijo. V izračunu je bilo upoštevanih 1060 anketirancev.

Graf 3.32: Sreča (v odstotkih) glede na delovno aktivnost, razlika med zaposlenimi – nezaposlenimi po letih

Po pričakovanju so zaposleni srečnejši od nezaposlenih. V letu 1991 je ta razlika 17 % v korist zaposlenih. V letu 1996 ta razlika pade na 3 %, nato pa znova naraste na 5 % v letu 2001. Velik porast zaznamo leta 2006, kjer je 25 % zaposlenih srečnejših od nezaposlenih, in znova rahel porast v letu 2009, kjer je 29 % zaposlenih srečnejših od nezaposlenih. Zakaj tako velike razlike, je seveda težko reči, mogoče pa je to delno tudi posledica socialnih transferjev in drugih ukrepov države.

3.5 Regresijska analiza odvisne spremenljivke „sreča“ z vsemi neodvisnimi spremenljivkami

Neodvisne spremenljivke:

- spol,
- starost,
- izobrazba,
- zakonski stan,
- delovna aktivnost, zaposlitev.

Tabela 3.2: Regresijska analiza odvisne spremenljivke z neodvisnimi

	1991		1996		2001		2006		2009	
	B	t	B	t	B	t	B	t	B	t
Spol¹	-0,0516	-1,513	0,194	1,309	-0,303	-2,476	-0,236	-1,826	0,071190	0,607
Starost	-0,00367	-2,876	-0,0217	-4,794	-0,0234	-6,462	-0,0242	-6,159	-0,0239	-6,702
Izobrazba	0,041	5,837	0,17	5,432	0,117	5,041	0,165	6,095	0,125	5,834
Zakonski stan	0,149	3,877	0,145	0,945	0,276	2,119	0,212	1,528	0,350	2,768
Delovna aktivnost	-0,213	-3,308	-0,192	-0,706	-0,293	-1,163	-1,12	-3,971	-0,84	-3,434
	R² = 4, 5% p < 0,001		R² = 7,1 % p < 0,001		R² = 8,4 % p < 0,001		R² = 11,7 % p < 0,001		R² = 11,2 % p < 0,001	

Rezultati regresijske analize v bistvu kot celota potrdijo statistično značilnost, se pravi, da so kot celota statistično pričakovani.

Za vsa leta je stopnja tveganja manj kot 1 % (p), iz česar sledi, da ničelno domnevo lahko zavrnamo in sklenemo, da je model za vsako leto kot celota statistično značilen.

Odstopanja ali anomalije od statistično pričakovanih rezultatov se pojavijo v vseh obdobjih raziskave. Prav tako pa rezultati regresijske in ostalih bivariantnih analiz pokažejo, da lahko rečemo:

¹ Za rekodiranje neodvisnih spremenljivk za potrebe regresijske analize glej prilogo C.

- Leta 1991 moški niso srečnejši od žensk. V odvisnosti sreče od starosti se pri bivariantni analizi pojavi statistično neznačilen rezultat, pri katerem so anketiranci med 46. in 60. letom starosti srečnejši od vseh drugih starostnih skupin. Rezultati regresijske analize to leto kakor tudi v vseh obdobjih raziskovanja sreče potrdijo negativno korelacijo med dvigom starosti in intenzitete življenjske sreče. To pomeni, da so starejši pričakovano manj srečni v vseh obdobjih življenja. Višje izobraženi so prav tako pričakovano srečnejši od nižje izobraženih. Ta pozitivna in pričakovana korelacija je prav v tem letu najnižja. Prav tako so poročeni in tisti, ki živijo v zunajzakonski skupnosti, srečnejši od ostalih anketirancev. Delovno aktivni so srečnejši od ostalih, kar potrди tudi moja pričakovanja v nalogi.
- Leta 1996 se pri izračunu bivariantne korelacije prav tako pojavi anomalija oziroma rezultat, ki ni v skladu z mojimi pričakovanji, in sicer so najsrečnejši delovno neaktivni, prav tako pa so srečnejši tisti, ki niso poročeni in ne živijo v zunajzakonski skupnosti. Rezultat regresijske analize pa po drugi strani govori o najnižji korelaciji sreče in delovne aktivnosti prav v tem obdobju. Enako lahko trdimo tudi za korelacijo med srečo in poročenimi oziroma tistimi, ki živijo v zunajzakonski skupnosti. Ostali rezultati oziroma korelacije sreče in ostalih spremenljivk v tem letu so v skladu z mojimi hipotezami.
- Leta 2001 moški niso srečnejši od žensk, hkrati pa so najsrečnejši delovno neaktivni. Rezultat regresijske analize pa tudi za to obdobje govori o nizki stopnji povezanosti sreče in delovne aktivnosti. Ostali rezultati analiz so v pričakovanih mejah.
- Leta 2006 so ženske znova srečnejše od moških. Srečnejši pa so po letu 1996 znova tisti, ki niso poročeni in ne živijo v zunajzakonski skupnosti. Stopnja korelacije za to spremenljivko pa je višja kakor v letu 1996. Najsrečnejši so delovno neaktivni, v tem obdobju pa je najvišja v primerjavi z drugimi tudi stopnja negativne korelacije med srečo in delovno aktivnostjo.
- Leta 2009 so znova najsrečnejši delovno neaktivni, visoka pa je tudi negativna korelacija za to spremenljivko. Ostali rezultati analiz so v mejah pričakovanega.

Kakor je razvidno iz razlage, potemtakem dobimo največ statistično neznačilnih rezultatov v letu 2006 in najmanj v letu 2009. Kot pomembno ugotovitev bi izpostavil tudi dejstvo, da v Sloveniji le ni tako velikih razlik med moškimi in ženskami. Možnih vzrokov je več, kot smo omenili že zgoraj.

4 ZAKLJUČEK

Namen moje naloge je bil predvsem pojasniti in povezati nekatera izhodiščna poglavja iz uvodnega dela z empiričnem delom v nadaljevanju. Hipoteze in pričakovanja so se v glavnem potrdila in izpolnila v vseh fazah priprave naloge. Pojavila so se tudi razna presenečenja, ki sem jih deloma pripisal različnim metodologijam, gre pa tudi za spreminjanje družbenih okoliščin. Zaključil sem tudi, da je tako imenovanim nepričakovanim rezultatom vedno treba pustiti prostor in biti nanje že vnaprej pripravljen.

Sociologija kot družboslovna znanost se je tako potrdila kot zelo primerna za raziskovanje tovrstnih družboslovnih pojmov. Vsa obdobja moje raziskave so v glavnem potrdila moja pričakovanja. Prav tako sta tako kvantiteta nepričakovanih rezultatov ali presenečenj kot tudi število pričakovanih na primerljivi ravni z rezultati nekaterih drugih raziskav. Zaključim lahko tudi, da je v Sloveniji v korelaciji z drugimi evropskimi narodi več dejavnikov sreče, ki nas združujejo, kakor pa tistih dejavnikov, ki nas ločujejo. Razveseljuje me tudi podatek, da se tako delež srečnih kot tudi delež zelo srečnih ljudi v Sloveniji povečujeta.

Starejši niso vedno nesrečnejši od mlajših, kar štejem med rahla presenečenja. Izrazitejših razlik med spoloma glede vprašanja sreče prav tako nisem zaznal. Tako tudi ne potrjujem hipoteze o srečnejših moških. Potrdil pa sem hipotezo o bolj izobraženih kot srečnejših v vseh obdobjih moje raziskave. Poročeni in tisti, ki živijo v zunajzakonski skupnosti, so tudi pričakovano srečnejši. Prav tako pa so zaposleni pričakovano srečnejši od ostalih razen izjemoma v primerjavi z delovno neaktivnimi v določenih obdobjih meritev.

Kakor koli že razumemo pomen dela in truda, vloženega v moje analize, je poleg predstavitve rezultatov v nalogi pomembno tudi dejstvo, da bi bilo srečo možno meriti tudi z nekaterimi drugimi dejavniki, ki jih v nalogi neposredno nisem omenjal. Predvsem pa je bil namen moje naloge tudi zavrnil ali pa potrditi razne stereotipe in zablode, ki veljajo za tako zanimivo temo, kot je človekova sreča.

LITERATURA

1. Allardt, Erik. 1993. Having, Loving, Being: An Alternative to the Swedish Model of Welfare Research. V *The Quality of Life*, ur. Martha C. Nussbaum in Amartya Sen, 70-95. New York: Oxford University.
2. Antončič, Vojko in Katja Boh. 1991. Premise za raziskovanje kvalitete življenja, *Družboslovne razprave* 8 (12): 4–19.
3. Bailey, Richard. 2009. Well-being, Happiness and Education. *British Journal of Sociology of Education* 30(6): 780–803.
4. Ben-Shahar, Tal. 2007. *Happier*. New York: McGraw Hill.
5. Bernik, Ivan. 2004. Slovensko javno mnenje, povej, kdo srečen v deželi je tej! V *S Slovenkami in Slovenci na štiri oči*, ur. Ivan Bernik in Brina Malnar, 175–193. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Bruelde, Bengt. 2007. Happiness Theories of the Good Life. *Journal of Happiness Studies* (8): 10–50.
7. Bruni, Porta. 2005. *Economics and happiness*. New York: Oxford University.
8. Durkheim, Emile. 1972/1955. *Selected Writings*. Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press.
9. Durkheim, Emile. 1972. *O podeli društvenog rada*. Beograd: Prosveta.
10. European Foundation of the Improvement of Living and Working Conditions. 2004. *Quality of Life in Europe*. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
11. *First European Quality of Life Survey: Life Satisfaction, Happiness and Sense of Belonging*. 2005. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
12. Frey, Bruno S. 2008. *Happiness: A Revolution in Economics*. Cambridge, MA in London UK: MIT Press.
13. Hlebec, Valentina in Anuška Ferligoj. 1996. Kvaliteta merjenja družbenih omrežij. V *Slovenska država, družba in javnost*, ur. Anton Kramberger A. 151-162, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. Javornik, Jana S. 2006. *Socialni razgledi 2006*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.

15. Kolarič Venta, Zinka. 1986. Kritika obstoječih vsebinskih oziroma teoretičnih opredelitev kvalitete življenja in poskus njihove sociološke dopolnitve. *Družboslovne razprave* 3(4): 140-157.
16. Layard, Richard. 2005. *Happiness*. London: Penguin Books.
17. Malnar, Brina. 2004. *Evropska družboslovna raziskava 2002*. Zaključno raziskovalno poročilo, CRP Konkurenčnost Slovenije 2001–2006. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Mlinar, Zdravko. 1994. *Individualizacija in globalizacija v prostoru*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
19. Novak, Mojca. 1996. Konceptualna vprašanja kakovosti življenja. V *Kakovost življenja v Sloveniji*, ur. Ivan Svetlik, 7–23. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Toš, Niko. 1991/2. SJM: *Slovenska družba na prehodu v demokracijo in mednarodna raziskava o vernosti in cerkvi* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij.
21. --- 1996/1. SJM: *Mednarodna raziskava volilnih sistemov* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij.
22. --- 2001/2. SJM: *Mednarodna raziskava Procesu demokratizacije v srednji in vzhodni Evropi* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij
23. Malnar, Brina, Mitja Hafner Fink in skupina. 2006/2. SJM: *Mednarodni raziskavi: Vloga države (ISSP 2006); Prosti čas in šport (ISSP 2007)* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij.
24. --- 2009/1. SJM: *Mednarodni raziskavi: Religija (ISSP 2008); Družbene neenakosti (ISSP 2009)* [datoteka podatkov]. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij.
25. Svetlik, Ivan. 1995. Zadovoljstvo z življenjem in delom. V *Kakovost življenja v Sloveniji*, ur. Ivan Svetlik, 161–182. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
26. Ule, Mirjana, Nastran. 2000. *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
27. Veenhoven, Ruut. 1989. Is Happiness Relative? V *Recent Advances in Social Psychology: An International Perspective*, ur. J. P. Fargas in J. M. Innes. Dostopno

prek <http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/Pub1980s/89f-full.pdf> (17. maj 2007).

28. --- 1996. Satisfaction and Social Position. V *A Comparative Study of Satisfaction with Life in Europe*, ur. Willem E. Saris, Ruut Veenhoven, Annette C. Scherpenzeel in Brendan Bunting, 254–262. Budapest: Eötvös University Press.
29. --- 2000. The Four Qualities of Life. *Journal of Happiness Studies* (1): 1–40.
30. --- 2005. Return to Inequality in Modern Society. *Journal of Happiness Studies* (6): 440–490.

PRILOGE

Priloga A: Indikatorji sreče in njihove transformacije

1. Rekodiranje odvisne spremenljivke „SREČA“ po letih

1991 – SREČA

V402 Srečen – nesrečen

4.02 Če danes razmišljate o svojem življenju in če ga ocenjujete v celoti, ali bi rekli, da ste srečni ali nesrečni? (Prosimo, izberite le en odgovor)

Vrednost		Frekvenca
1	zelo srečen	160
2	precej srečen	825
3	ne preveč srečen	710
4	sploh nisem srečen	103
8	ne morem reči	228
9	ni odgovora	52

Vrednosti spremenljivk od 1 do 8

Sreča – Rekodiranje

Lestvica 1 --- 8

Zelo sem srečen (1)

Sem srečen (2)

Ostalo (ELSE)

Rekodiranje za potrebe regresijske analize

Original	rekodirana vrednost
1 -----	→ 4
2-----	→ 3
3-----	→ 2
4-----	→ 1

8, 9 manjkajoče vrednosti

1996 – SREČA

Q108 Osebna sreča

1.08 Prosimo vas, da s pomočjo lestvice od 0 do 10 izrazite vaša občutja glede osebne sreče nasploh, pri čemer 0 pomeni, da sploh niste srečni, in 10, da ste zelo srečni.

Vrednost		Frekvenca
0	sploh nisem srečen	19
1		12
2		11
3		33
4		41
5		271
6		113
7		152
8		164
9		77
10	zelo sem srečen	111
99	ne vem	17
16		1
18		1
" "		1

Vrednosti spremenljivk od 0 do 10

Sreča – Rekodiranje

Lestvica 0 --- 10

Zelo sem srečen (10)

Sem srečen (9, 8, 7, 6)

Ostalo (ELSE)

2001– SREČA

V1_02 Izrazite vaša občutja glede osebne sreče nasploh

V1.02 Prosimo vas, da s pomočjo lestvice od 0 do 10 izrazite vaša občutja glede osebne sreče nasploh, pri čemer 0 pomeni, da sploh niste srečni, in 10, da ste zelo srečni.

Vrednost		Frekvenca
0	0 – sploh nisem srečen	18
1	1	5
2	2	16
3	3	16
4	4	28
5	5	252
6	6	110
7	7	190
8	8	236
9	9	114
10	10 – zelo sem srečen	104
99	ne vem, b. o.	9

Vrednosti spremenljivk od 0 do 10

Sreča – Rekodiranje

Lestvica 0 --- 10

Zelo sem srečen (10)

Sem srečen (9, 8, 7, 6)

Ostalo (ELSE)

2006 – SREČA

V103 Izrazite vaša občutja glede osebne sreče nasploh

v1.03. Prosimo vas, da s pomočjo lestvice od 0 do 10 izrazite vaša občutja glede osebne sreče nasploh, pri čemer 0 pomeni, da sploh niste srečni, in 10, da ste zelo srečni.

Vrednost		Frekvenca
0	sploh nisem srečen	15
1	1	5
2	2	14
3	3	15
4	4	33
5	5	194
6	6	115
7	7	148
8	8	216
9	9	108
10	zelo sem srečen	126
88	ne vem	5
99	b. o.	9

Vrednosti spremenljivk od 0 do 10

Sreča – Rekodiranje

Lestvica 0 --- 10

Zelo sem srečen (10)

Sem srečen (9, 8, 7, 6)

Ostalo (ELSE)

2009 – SREČA

S1 Prosimo vas, da s pomočjo lestvice od 0 do 10 izrazite vaša občutja glede osebne sreče nasploh, pri čemer 0 pomeni, da sploh niste srečni, in 10, da ste zelo srečni.

Vrednost	Frekvenca
0	10
1	4
2	11
3	35
4	43
5	162
6	104
7	206
8	265
9	120
10	90
98	6
99	9

Vrednosti spremenljivk od 0 do 10

Sreča – Rekodiranje

Lestvica 0 --- 10

Zelo sem srečen (10)

Sem srečen (9, 8, 7, 6)

Ostalo (ELSE)

Priloga B: Indikatorji delovne aktivnosti in njihove transformacije

Delovna aktivnost je v raziskavah za vsa leta (1991, 1996, 2001, 2006 in 2009) predstavljena z naslednjo lestvico:

- 1 - Polno zaposlen
- 2 - Zaposlen za skrajšan delovni čas
- 3 - Zaposlen za manj kot 15 ur
- 4 - Samozaposlen
- 5 - Nezaposlen – Prejema nadomestilo
- 6 - Nezaposlen – NE prejema nadomestila
- 7 - Vajenec
- 8 - Študent
- 9 - Pomagajoči družinski član
- 10 - Upokojenec z dodatno zaposlitvijo
- 11 - Upokojenec brez dodatne zaposlitve
- 12 - Gospodinja
- 13 - Trajno delovno nezmožen
- 14 - Ostali delovno neaktivni

Lestvico sem rekodiral na naslednji način:

Rekodirana vrednost:	Osnovne vrednosti
1 - Polno ali delno zaposlen	(1, 2, 3, 4)
2 - Nezaposlen	(5, 6)
3 - Upokojenec	(10, 11)
4 - Neaktivni	(7, 8, 9, 12, 13)
5 - Drugo	(14)

Priloga C: Rekodiranje neodvisnih spremenljivk za potrebe regresijske analize

Izpis frekvenc spremenljivk:

Sreča:

Celoten nabor vrednosti od 0 –10, ne vem in b. o. je označen kot manjkajoča vrednost.

Spol:

- 1 - Moški
- 0 - Ženski

Starost:

V letih (preračunano iz letnice rojstva)

Izobrazba:

V letih (glede na zadnjo končano šolo)

1 - OŠ	8 let
2 - Poklicna šola	11 let
3 - Srednja šola	12 let
4 - Višja šola	14 let
5 - Univerzitetna	16 let

Zakonski stan:

- 1 - Poročen
- 0 - Ostalo

Delovna aktivnost:

- 1 - Brezposeln
- 0 - Ostalo